B J C
4443–4447
CIMELIA
—47.
~~3034 Prawv.~~

Quid legitis Flores, et humi nascentia fraga.

Non minus Judici tropia sunt multa supplicia, quam Medici multa funera. Remissius imperanti melius paretur. Sen. L. 5 de Clem. 629

Artykuły Práwá Máydeburskiégo/ Któré zową Speculum Saxonum.

Z Láćinskiégo Jezyká ná Polski przełożoné/ y znown Drukowáné. Roku

1565.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ Maiestatis, cuius exemplum 12. pagina reperies.

Cim 4444

IN INSIGNE DOMVS TARNOVIÆ

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina: Phœben
Tarnouiæ, stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, Natumq; Patremq;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram sydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tùm poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlum, & quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Dźwięcenie Wielmożnemu PAnu / Pánu JANowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kástellanowi Woynickiemu / STAroście Sendomierskiemu / Pánu mnie Láskáwemu.

TEst ten obyczay / iż ći co Kśiegi á pisma iákie ludźiem potrzebne wydawáią / thedy ták á prace swą komu rozumieią być téy powagi / pod którego by Jmieniem pisánie które czynią było ludźiem wźietśé / y przyiemnieyśé / y ktoryby mógł być tákim rzeczam / które piśą / powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z domu stárożytnego sławnego / w którym záwśe byli Ludźie / Rzecz pospolitą miłuiący / á którzy sprawiedliwości syę dźierżeli / y téy pomagáli / iákoż y czásu ninieyśégo J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku swégo áż do tych czásów / y czásu pokoiu / y czásu walki Rzeczypospolitey slawnie y pożytecznie służył / czego ia pisánim swym v-kracam / iż rzecz iáwna á wiádoma lubźiem iest. Aby kto niemnimał że pochlebowáć chce / gdyż o żywych pisáć / o ich vczynkoch / o ich dźieiach / á zwłaszcza o thych / ktorychby dobrodźieystwá vżyć mógł niegdy: thedy sye thákich rzeczy przeto vchrániáią zá żywothá wydáwáć: Bo áczkolwiek kto prawde mówi o żywych / wszákoż zawisni Ludźie ináczéy nie vmieią iedno pochlebstwu przyczytáć: Ják dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy / nienawiśći przypisuie. A iż ty Kśiążki ktore ná Polskie przełożono / á przez mie Drukowáne są / około czynienia Spráwiedliwośći są / przez ktorey żadna Ziemiá / żadne Krolestwo spráwowáć sye dobrze niemoże / Tedy tego potrzebá áby sye Spráwiedliwośći czynić kożdy vczył / zá czym iuż wszytko dobre pochodźi: Bo gdźie spráwiedliwość iest / tá czyni zgodę miedzy ludźmi / boiąźni złym áby nie grzeszyli: gdźie spráwiedliwośći niemáś / tám sye dobrze nic dźiać nie może / bo pismo mowi / Propter iniustitias transferuntur Regna de gente in gentē. A ták nie tylko Krolowie / Kśiążętá / ále theż y Senatorowie / y wszyscy ktorzy Rzeczpospolitą

ſpráwuią / álbo o niéy rádzą / máią vmieć Spráwiedliwość czynić / iżby Páná Bogá przodkiém znáiąc / nie obłudnie / ále z práwégo ſercá go chwalili / y iego ſye náuką ſpráwowáli: Rzecz poſpolitą ſwoie / ieſli chcą iéy dobrze ſłużyć / á dobrze ią ſpráwowáć / áby ią ználi: bo Rzeczypoſpolitéy nie znáiąc / tám dobra á pożyteczna rádá być nie może: Bo rádá w kożdéy potrzebie / wedle ſpoſobu kożdéy Ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład: Ktoby chciał rádźić o Polſkich rzeczach ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiégo / tákże téż Weneći / álbo inni Ludzie mieli ſye ſpráwowáć wedle obyczáiów polſkich / tedyby to ſtać nie mogło. Trzebá théż ku ſpráwiedliwośći y ku wſzytkim innym rzeczam áby kożdy Przełożony pożytek Rzecypoſpolitéy / wiecéy miłował niż ſwoy właſny: Abowiém kto wiecéy miłuie właſny pożytek niżli poſpolity / pożyteczny być w Rádach nie może / gdyż łákomſkwo wſzyſtkim rzeczam dobrym przekaża / właſné á poczćiwé dokonánié / przodkiem Spráwiedliwość. Zadné Práwá / żadné Sądy nie mogą być dobrze ſpráwowáné od łákomych / wſzytki złośći / wſzytki roſpuſty / wſzytki wyſtepy / bedą bez pomſty / gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swietégo / áni ták pobożnégo / czego nie zgwałći łákom-

stwo: A ták ktorzy w Rzeczy pospolitey co spra-
wuią / iakom stwá sye bárzo wiárować máią.
A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po sobie by-
wáią/trzebá sye stárać/ áby y czásu pokoiu/ y cza-
su walki kożdy taki vmiał sye zgádzać / á przychy-
lać rádámi swymi / ták iáko potrzebá ná ten czás
niesie. Czásu pokoiu/ naywietßa potrzebá/ áby
była kożdemu spráwiedliwość: á rozeznáwać/ál-
bo czynić Spráwiedliwość bez vmienia Práwá
żadny dobrze nie możená ták trzebá práwo vmieć.
Czásu walki / áby miał też náuke y spráwe rzeczy
rycérskich/iákieby mógł/ á P. Bóg by mu vmieć
dopuścił/ y moc nieprzyiacielską y swoie widząc
wedle czásu ták o Obronie myślił/rádził/ álbo ią
też spráwował / iákoby rozumiał napożyteczniey
być swey rzeczy pospolitey. W rzeczách też tych/
ktore sye po innych kráiach dźieią/ áby sye też stá-
rał/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieśliby
sye gdźie indźie co dobrego dźiało/ coby też v nas
mogło być / áby sye o to starał / żeby też to v nas
było: á coby źle/ áby tego przestrzegał/aby sye to
do nas nie wniosło. Theż gdźie przyydźie czy-
nić przymierza/tráktaty iákie/ odpowiedźi z stro-
ny rzeczy pospolitey / áby w tym opátrzny vmiał
być/ áby Rzecz pospolita omyłką álbo błędem iá-
kim nie była vwiedźioná. A iż tho sa wielkie á

trudne rze

trudné rzeczy / trudno á snadź niepodobno / áby kto w tym wßytkim doskonały być mógł / wßakże iednak / im kto wiecéy tych rzeczy w sobie ma / tym też wiecéy pożyteczny rzeczy pospolitéy iest. A iż / iakom przed tym powiedźiał / W. Miel: M. z tego domu / tego Oycá / w téy Rzeczy pospolity nasßéy vrodźił sye / k temu iże też ma poniekąd wiádomość innych kráiow Krześćiáńskich które W. Miel: M. widźiał : k temu też rośćie / á by niegdy obyczáiem Przodków swych rzeczy pospolitéy dobrze służył : Tedym W. Mielmo: M. przeto Dedykował thy Kśiążki / áby Mielmożnością swą y przykładem Oycowskim / W. M. Spráwiedliwośći strzegł / y owßem ią działał / y pomagał iéy kożdému / ták vbogiému iáko y bogátemu. Acz są Práwá rożne / á wßákoż z rozumienia iednego / thedy thęż łácniéy rozumieć y drugie / á zwłaßczá tych / których ludźie pospolićie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświécona Mielmożność wáßá będźie miłował spráwiedliwość / będźie miłował Páná BOGA / który dał náukę : Będźieß miłował Páná BOGá ze wßyßtkiego sercá. etc. Bliźniégo swégo iáko sam śiebie / á w tym zależy wßyßtek Zakon: á też to przyrodzony iest Zakon : czegobyś nie rad ábyć czyniono / tego nie czyń drugiému. Nie radby żadny / áby

krzywdę

krzywde miał/ nie ma iéy thęż czynić nikomu. A krzywda bywa czyniona/ nie tylko ze złości/ ále też y z nieumieietności/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdźić/ gdy iedno then co sądźi/ álbo rádźi/ wedle Práwá czyni. A przeto ty Książki Jásnie Wielmoż: W. M. posyłam potrzebné ku Sądom/ á proße pokornie/ áby W. Wielmoż: M. te pracą rąk moich/ iáko od Służebniká swégo naypowolnieyßégo/ raczył wdzięcznie y w obronę swoię przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Lázárz Andrzysowic.

Przemowá ku Czytelnikowi.

Aczkolwiek wiele Artikułów opuszczono które w Práwie są/á nie często áni záwsze sye przytraffuią/ Drugie też nie są potrzebne ku spráwam Obywátelom tu Koronnym: niektóre też nie ták szérokie opisáne/iáko w Práwie stoią. Wszákże ták wszystko nápisano/iż kożdy wyrozu mie iáko która rzecz skázáć ma. A gdzieby też tego potrzebá / thedy w Łácińskim Exemplarzu to naydzie coby sye opuścito ex industria: tylko ty są opisáne Arricuły/które pospolicie á obecnie sye przygadzáią / á kchóre Ludzie obecnie przed Sąd przychodzą/á do Práwá sye

vciekáią. A przeto ábỹ w miáſteczkach/ gdźie dobrych Práktykow niemáſz/ták- że też Szláchtá y Przednicy/ktorzy Jmienia ſprawuią/ á miedzy Ludźmi á poddánymi Sprawiedliwośc ich rozeznawáią/ábỹ rzeczy ty ktore ſye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią / vmieli á wiedzieli iáko ſądźić/ á ſprawiedliwośc vznawáć máią/ ábỹ nie z głow ſądźili/ ále wedle Práwá piſánego/gdyż kożda rzecz ktora ſye wedle porządku z Práwá dzieie/ tedy ſye ſprawiedliwie dźieie / á co nie wedle práwá / tho iuż krzywdá á nieſprawiedliwośc: y z dobrym ſumnieniem to być nie może / gdy kto nie wedle Práwá ſądźi/ bo ſye może omylić y obłądźić / á z niewinnego winnego vdźiáłáć / á z winnego niewinnego / álbo temu przyſądźić/ kthо do czego ſprá-

dliwośći

wiedliwości nie ma/á tego odkázác któ ry sprawiedliwość ma : O co sye trzebá Páná BOgá bać / któ:y roskazał sprawiedliwie sądźić : Iuste iudicate filij hominum, Y ná drugim mieyscu/ Dum tempus accepero, iusticias vestras iudicabo. A ták kto sye nie chce omylić / thedy sye práwá pisánego dzierżeć / á wedle iego sądźić. Ták czyniąc/ nikomu sye w iego sprawiedliwości nie vbliży / á sumnienia théż zlégo nie bedźie mieć potrzebá / ponieważ to iest Regula Iuris: Quod Iure fit: iuste fit. &c.

PRIVILEGIVM.

Priuilegij à S. R. M. POlonorum conceſſi, ne quis per ignorantiam laboribus noſtris nocendi occaſionem arripiat, tenorem hîc inſeruimus

SIGISMVNDVS AVGVSTVS *DEI GRATIA REX POLONIÆ MAGNVS DVX LITWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HAERES.*

NOTVM facimus tenore præſentium Vniuerſis & ſingulis quorum intereſt aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, ſe conſtituiſſe in communem vtilitatem ſuis propriis Impenſis imprimere Libros quoſdam vtiles, ad publicè edendum: & petierit, vt conſenſu Noſtro id fieret, publico commodo conſulere volentes, id ei conceſſimus, vt qui libri ei oblati fuerint, magni vel parui, ſiue Latini, ſiue Græci, ſiue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica conſcripti: eos nullo impediente Typis mandare poſsit, vel ipſe vel

filius ipſi-

filius ipsius Ioanndes: ita tamen vt subiacent Legi-
bus & consuetudinibus in hac Impressoria arte de
iure obseruari solitis. Nos etiam consulere indem-
nitati eorum volentes qui magnis suis impensis cō
muni vtilitati prodesse studeant, ideo & præfatum
Lazarū ipsiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO
& Edicto NOSTTO REGIO munimus, & te-
nore præsentiū pro Nostra authoritate edicimus,
Statuimus, & districtè inhibemus, ne quis Typo-
graphus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè
vel immediatè Nostro Regno subiectus intra De-
cennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuen-
dere, siue hic siue extra Regnum, Libros excussos
à præfato Lazaro seu filio eius: sine expresso alter-
utrius consensu. Qui secusfecerit, præter amissio-
nem librorum, hic per æmulationem impræssorū,
mulctam quoq; sex marcarum, auri puri, pendere
irremissibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas
Fisco Nostro cedat, altera præfato Lazaro, vel
Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem &
Testimonium SIGillum Nostrum præsentibus est
appensum. Datum Vilnæ, tertia die APrilis. An-
no Domini, Millesimo, Quingentesimo, Qin-
quagesimo Octauo. Regni Nostri,
Vigesimo nono.

Regestr dla łátwiey-szego náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Spadkách á o Bliſkośćiách. Liſt i.
O Niewiaſtach y o Dźiewkách/ á o Gieradźie. Liſt iiij.
O Przedawániu y o Kupowániu Imienia / y o wzdániu Práwá Liſt v.
O Dawnośćiach. Liſt vij.
O Długách á o Dłużnikách. Liſt viij.
O Swiádkách/o Dowodźiéch/y o Odwodźiéch. Liſt xvij.
O Przyśiegach. Liſt xx.
O Jednániu á Zgodách. Liſt xxi.
O Rękoymiách. Liſt xxij.
O Gwałćiéch / Gwałtownikách / o Mężobóyſtwie / y o Ránách. Liſt xxiij.
O Złodźieyſtwách / o Kradźionych / álbo Należionych rzeczach. Liſt xxvij.
O Więźniách á o Złoczyńcách. Liſt xxx.
O Pożodze. Liſt xxxi.
O Sfálßowániu iákiéy rzeczy álbo kupiey. xxxi.
O Opiekunách. Liſt xxxij.

O Dźieciach

O Dźiećiach ktore lat nie máią. List xxxv.
O Testámencíech. List xxxvi.
O Zástáwnych álbo pożyczánych / á ku chowániu dánych rzeczach. List xxxvij.
O Naiemnikách á o Naymiech. List xxxix.
O Szkodách Domowych. List L.
O Zwierzętách ßkodzących. List Xlij.
O Sędźiach y o spráwiedliwości czynieniu xlij.
O Appellácyach. List Xliv.
O Przekażkách / prze ktore sye ieden może wyiąć / gdyby ku Práwu nie ſtánął / iáko Láćinnicy zową Legale impedimentum. List L.
O Jármárkách. List Li.
O Wielkiérzu. List Lij.
O Przywileiach / Chyrográfiech / y o Rece własnéy. List Liij.
O Sługách. List Liij.
O Prokuratorách. List v.
Státut około Gwałtów w Toruniu vczyniony. Roku M. D. XX. Lvij.
Drugi Státut M. D. XXvij. Lviij.
Trzeći Státut M. D. XXXviij. List Lix.
Náuká á sposób bronienia / czásu przygody złéy ogniowéy. List Lx.

Początáią sie Artykuły Práwá Máydeburskiego.

O Spadkach á o Bliskościach.

W Rodzáiu poki są cí/ co idą ná dol/ iáko Synowie/ Brácia/ Siostry/ ieden po drugim/ Bo są w iedney Liniey/ Dźiewki/ Wnękowie/ Práwnękowie/ poki iedno prostéy Liniey sstawa w Rodźie: cí biorą Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych nie sstánie/co idą prostą Linią/Tedy przed tymi bliższymi co z boku idą/ biorą cí/ któré zową po Láćinie Ascendentes, iáko iest Oyćiec/ Mátká/ Dźiad/ Bábá/ etcæt. Ci biorą spadek przed tymi przyrodzonymi/co z boku przychodzą/ á nie z prostéy Liniey Rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i. Artic: 17. & Iure Munic: Artic: 63.

MIedzy Pobocznymi/ y Stryy / y Wuy/ álbo Ciotká/przychodzą po Spadek: Tedy którzy są iednákiéy bliskośći / równi sobie w Rodźie / biorą iednáko Spadek przed dálszymi: wszákże Synowcy/Siestrzeńcy/którzyby zostáli po Rodźicach swych/ máią to Práwo równo z Stryymi/ y z Ciotkámi / iákoby théż byli żywi Rodźice ich: máią téż bráć Spadek równy/ tylé iléby ná Oycá álbo ná Mátkę ich przydź miáło. Bo Rodźice ich / Práwo im swé przyvmiéráią. Spec:Sax: lib: i, artic: 17. Et Iure Municipali arti: 66. in Glossa. Et Specu: Saxo: lib: i, articulo 5.

WNękowie/ gdy ostáną po Dźiádu / gdy im théż Oyćiec vmrze/ w Dźiedźictwie z Stryymi/ y z Ciotkámi zdawná y theraz bráli dźiał/ á Wnękowie po Dźiewkách nie bráli: A wszákóż to iuż skáżono / y ták iuż po Dźiéwkách/ iáko po Syniéch biorą bliskość Wnękowie. Abowiém nie iedno Mężczyzná álbo Biáłogłowá / sámi ku rozmnożeniu Rodzáiu: Ale iáko Bóg / y Mężczyznę y Niewiástę stworzył/ ku Rodzáiowi/Ták téż oboim w bliskośći Imienia ma być równość záchowána. Spec: Saxo: libro i, articu: 5. Et ad idem lib: ij, articulo 20. Et libro i, artic: 3. & Artic: 17. Et Iure Municip: Articu: 63.

POtomſtwo ieden po drugim thedy ſye iuż w ſiodmym Rodzáiu kona : Bo tám iuż Rodzay przeſtawa. Specu: Saxo: lib: i, artic: 3.

ZOne z Dźiećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátke ich/ kiedy ty Dźieći zéyda przez płodu/ á Mátká ich ié przeżywie/ tedy nikomu nie przyymiéra/y nikt inny niebedźie po nich ſpadku brał w dźiedźicznym ich Jmieniu/iedno Mátká ich własna. Speculo Saxonum libro iij, artic: 38.

DZieći ktore ma kto z nieślubną Żoną / ieſli ią potym poymie / tedy iuż takie Dźieći ſą iáko y ty/ co ſye w Małżeńſtwie vrodzą/ y biorą Dźiedźictwo z tymi/ co ſye z Małżeńſtwá narodźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye potym ſtánie/vczyni ié iáko z poślubnéy Żony. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

JMienia áni Działu / nie biorą z Brácia Kárlowie/áni Kárlice/ Szaleni/ Głuchowie: ale ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum libro i, articulo 4.

MAż gdy vczyni Żenie swéy Dożywocie ná Jmieniu/ ieſliby Dźieći iéy pomárły/ któ-

rym ono Jmienié należáło: tedy tákié Dźiedźictwo álbo Własność/ po nich przypada Mátce ich/ któréy w łono tákiégo Jmienia swégo przyvmiéráią. Iure Munic: Artic: 57.

RZeczy/ któréby zostáły po którym Rzemieślniku/ á zwłaszczá ku Rzemiesłu należącé/ thedy nie idą ná kogo innégo/ iedno ná Potomki álbo bliższé: á żoná do tego nie ma nic/ áni to do Gierady przysłuße: oprocz tego Naczynia/ którymby sámá Zoná robiłá/ tedy to ku Gieradźie przysłuße: iáko iest Tkáckié naczynié. Iure Municipali Artic: 23. in Glossa.

POtomkowie/ kthórzy po Oycu/ álbo po Mátce ostawáią/ którzy nie są z Jmienia odpráwieni zá żywotá Rodźiców swoich/ Tedy biorą Jmienié przed tymi/ kthórzy iuż są od swych Rodźiców odpráwieni/ że iuż wezmą odpráwę od nich zá cześć ich/ á że iuż mießkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 20. & lib: i, artic: 13. Iure Munic: artic: 57.

☞ A iesliby tácy odpráwieni/ chćieli dźiał miéć/ wßytko pod przyśięgą powinni położyć co wźieli/ á wßytko w dźiał puśćić. vt de hoc Spe: Saxo: lib: i. arti: 13. Y powinni ié będą z sobą w dźiał wpuśćić/ ći co nie byli odpráwieni: o-

procz żeby sye vkazało/ żeby sye przed tym z imienia wyrzekli/ tedy działu brać nie mogą. Wypisano też rzeczy/ których nie powinni kłaść w dział/ ći co są iuż odprawieni: iáko gdy co kthóry po żenie weźmie/ álbo gdźie Oyćiec álbo Mátká dádzą Synowi álbo Dźiewce Száty/ y inné rzeczy/ poki w zdrowiu są. Co też zyßcze álbo wysłuży ná Walce. etcæt. vt de hoc Spec: Saxo: Libro i, artí: 10. Et Iure Municipali articulo 57. Et Speculo Saxonum Libro ij, articulo 20.

POtomkowie którzy ostáną w Imieniu/ ieśli ieden z nich vmrze: Drudzy którzy zostáną Bráćia álbo Siostry/ dźiela imienié miedzy sye. Ale sye to rozumié/ gdźieby Mátki żywey nie mieli/ ná kthórą po Dźiećiach Imienié spada/ gdy któré z iéy Dźieći zéydźie bez płodu. Iure Municipali articulo 57.

IMienié gdy miedzy soba Bráćia álbo śiostry dźiela/ stárßy dźieli/ młodßy wybiéra. Speculo Saxonum Libro ij, articulo 29.

GDY vmrze Niewiástá/ Imienié iéy ná Dźieći przypada. A ieśli Dźieći iéy pomrą/ tedy ono Imienié ná Oycách przypada: á przyrodzeni z strony Mátki/ po tákich Dźiećiach

nie biorą Spadku gdy Oćiec żyw/ iedno Oćiec: Toż też y o Mátce ma być rozumiano/ że po tákich Dźieciach nie bierze nikt Spadku/iedno Oćiec y Mátká poki żywi: gdźie ieden z nich zéydźie/ bierze drugi z tych: Jáko sye tho nápisało. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. articulo 17. Et Iure Municipali Articulo 63.

UMrze ktho/ który nie ma áni Bráćiéy/ áni Siostr rodzonych z oboich Rodźićów: tedy bliższy/ co są w równéy Liniéy/ ták z Rodzáiu Oycowskiégo iáko y Mátczynégo/ równym Práwem biorą Imienié/ którego im przyymrą. Spec: Saxo: lib: i, artic: 17. & Iure Muni: art: 63.

JEśli kto Spadek bierze/który iest z innégo Práwá/z inney Jurisdicyéy: ma postáwić Rękoymie álbo sye viśćić/ieśliby kto bliższy ozwał sye do tego Imienia/ á odźierżał ié z Práwá/ iż to co bierze ma záśie wrócić. A tho iest z Práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudności.

Dźiećinné wszytki rzeczy/ które w Imieniu Dźiećinnym zostawáią/ tedy thák Mężczyzny iáko Białegłowy równy Spadek y równé Práwo máią: oprócz Gierády a Hergiewetu. Speculo Saxonum libro i, articulo 27.

CI którzy w Potomſtwo iákié wchodzą/ że biorą Imienié/álbo Dźiedźiczné: álbo Niewiáſty któré biorą Gierade / álbo Potomkowie co przychodźi ná nie Hergiewet/ tedy tho czynić powinni: Naprzód kto Dźiedźictwo bierze/ długi powinien płáćić. Specu: Saxo libro i, Art: 6. Gierade Niewiáſtá która bierze / powinná łoże vſtáné dáć Mężowi vmárłéy Zony: po kthóréy Gierade bierze. Specu: Saxo: libro iij, Artic: 38. Kto bierze Hergiewet/to ieſt Zbroie/bliżſzy któremu ſye doſtánie Miecz / to ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią/ ten iáko Opiekun / powinność te ná ſobie nieśie / że powinien w Sądźie brónić śiéroty téy którą ſye opiéka. Iure Municipali Articulo 26. Et Articulo 49.

RVchomé rzeczy/ Mąż po Zenie bierze/ y iemu ich przyvmiéra: oprocz Gierady / gdźieby thego nie oddáłá zá żywotá z przyzwoleniem Mężowym. Speculo Saxonum Lib: i, Articulo 31. Et Libro iij, Articulo 76.

O Niewiástach, y o Dziewkach, á o Gieradzie.

Mąż po Zeninéy Smierći, wßytki rzeczy rucháiącé bierze: oprocz Gierady, te bierze co nabliżßa w Rodźie vmárłéy Niewiasty: mimo téż własné Syny iéy, bliżßa w Rodźie Gierade bierze, y nie może iéy nikomu, áni Mężowi, Testámentem oddáć, á od bliżßych w Rodźie oddálić: á inné rzeczy ruchomé, tedy Mąż po Zenie bierze. Speculo Saxonum lib: iij, artic: 76. & Arti: 80. & Speculo Saxonum lib: i, articulo 31. & articulo 20.

GIeradá to iest, co ty rzeczy do niéy przysłußáią, ßáty Niewieśćié, kráiáné álbo iuż poczeté, Sukno álbo Płotno, y ty rzeczy któré ku Niewieśćiemu vbiorowi należą, abo czego zá Mężá vżywáłá. Ale gdźieby Mąż kupczył Suknem álbo Płótnem, choćiaby poczeté było,

tedy to

tedy to nie idzie Zenie/ale Potomkom/ albo bliższym vmarłego: tylko sye to rozumie o tych rzeczach kraianych/ ktoreby nie ku Kupiectwu należały/ ale tylko ku chodzeniu/ á vżywániu Domowemu. ¶ Też do Gierady przysłuszáią/ konie ktorymi robiono/ krowy/ wieprze/y inné rzeczy: iáko geśi/kury/ skrzynie/ skrzynki małe/ złoto ná niciách/ wezgłowia/ poduszki/ prześciérádła/rzeczy łázienné/ len/ pierścienie/ ktorych zá Mężá vżywałá/ wience/ Kśiegi/ ná ktorych sye Niewiásty modlą/ zwierciádłá. Iure Muni: arti: 25.& arti: 57. Et Speculo Saxo: Lib: i, artic: 24.

Dziewká ktora ostawa w domu v Rodźicow/ á nie wypráwiona od nich/ thedy po Mátce bierze Gierade: á tá co iuż wypráwiona/ nie ma z nią brać Gierady/ dla tego/ iż tá co iuż wypráwiona/ wźiełá iuż wypráwe swą/ á tá czekálá y ku szkodźie y ku pożytku: Bo snadźby też tákich rzeczy nic nie ostálo. A thák cokolwiek takich rzeczy weźmie/ nie powinná tego z Siostrą dźielić. Spec: Saxo: lib: i, artic: 5. & Speculo Saxo: lib: ij: arti: 19. & libro i, articulo 13.

Maż Zony swoiéy Száty/ ieśliby zá iéy zdrowia álbo żywotá/ zá potrzebą zastawił/ potym Zoná vmrze/ á bliższa domaga sye Gie-

rady: Mąż powiáda że zá potrzebą zá zdrowia Żony swéy ſzáty záſtáwił / y pieniądze w chorobie iéy ſtrawił: bliżſzaby ſye przedśie dopiérálá/ gdyż ſye zna/ że on záſtáwił/á nie żoná iego: ieſli ma doſyć czynić zá tho/ álbo nié: Mąż przedśie to powiáda co piérwéy/ że zá potrzebą/á zá zdrowia Żeninégo záſtáwił/ á że ią tym żywił: ieſli Mąż może dowieść onym v kogo Szaty záſtáwiono/że zá zdrowia Żeninégo Száty zaſtáwił: tedy tá ktora ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić: á Mąż w tym nie powinien ſzkodowáć. vt de hoc Spec: Saxo: libro 1,articulo 24. A iż ná potrzebe żenine to vtráćił á záſtáwił: ieſli mu nie wierzą/przyśiegą tego ma podeprzeć/ że ták ieſt. Iure Municipali Articulo 23.

NIEwiáſtá / gdżieby oddálá Gierade ná śmiertelnéy pościeli / ponieważ nie może nic czynić przez Mężowégo przyzwolenia: A ták Mąż ma opátrzyć/ áby ſye nic ku ſzkodźie iéy potomſtwu niedźiało: A gdżieby ſye ſtálo/ powinien o tho odpowiádáć. Bo iáko Mąż Żone powinien w chorobie opátrzyć / we wſzyſtkich potrzebách/ ták też powinien opátrzyć á nie dopuśćić/ áby ſye co ſtálo ku ſzkodźie Potomków w tych rzeczách ktore po śmierći iéy ná nié przypadáią. Abowiém Żoná oprócz Mężowéy woléy/

áni

áni żadna śiérotá kim ſye opiékáią/ niemogą nic dáć bez woléy ſwégo Opiekálniká: á coby ſye w téy rzeczy ßkody sſtáło/ tedy Opiekun powinien to opráwowáć: iáko o tym Specu: Saxo: libro ij, articu: 38. Y nie wymówi ſye tym Opiekun/ żem nie był/ álbom nie wiedźiał/ gdyby ſye śierotam ßkodá sſtałá: Bo powinien wßyſtko opátrzyć/ áby prze iego niedbáłość á nieopátrzenié/ śiéro-ćie którą ſye opieka/ ßkodá ſye nie dźiałá. A co ſye Gierady dotycze/ Tedy ieſli odpowié że nie był/ nie wiedźiał: y niżli domá był/ thym iuż były ty rzeczy przez Kápłaná wynieśioné/ kthórému to Zoná dáłá/ dla miłośiernégo vczynku: tedy bliż ßy bedźie Práwem tego odéydź/ á niżli go máią w tym pokonáć. A Gierady/ to ieſt tych rzeczy/ iuż nie v Mężá/ ále v tego v kogo rzeczy ſą/ ma bliżßa dochodźić. Specu: Saxo: libro i, Artic: 11. Et Iure Muni arti: 23. Et Spec: Sax: lib: i, art: 24.

GIerady/ iáko ſye nápiſáło/ że żadny nie-ma bráć/ iedno bliżßa Niewiaſty théy/ która iéy odvmiéra. A ieſli Niewiáſtá/ po kthó-réy Gierada oſtánie/ nie oſtáwi Dźiéwki po ſo-bie/ á ma ſyná żaká któryby iuż Akolitem był/ ten bliżßy bedźie Gierade wźiąć niżli śioſtrá Mat-czyná/ albo inna bliżßa. Ale gdyby ſye záśie w inny Stan odmienił/ tedy powinien záśie Gie-

ráde wróćić. Jeśliżeby Dźiéwká byłá/ á Syn też Zak Akolit/równo táki Brát z Siostrą Gierade weźmie: Jáko o tym Speculo Saxon: libro i, Articulo 5. A iáko przychodźi ná bliższé po Niewieśćie Gieradá/ták iáko iuż opisano/co ku niéy przysłuße: Ták téż po Mężu gdyby Synów niemiał/ ná iego bliższégo przychodźi Hiergiewet/ tho iest/ Miecz / Zbroiá co naylepßa ná iednégo człowieká/ Kóń co lepßy z śiodłem. O ty wßytki rzeczy/ gdyby Wdowe vmárłégo Mężá Zone winiono / czegoby z tych rzeczy nie miáłá/ Przyśiegą odéydźie. A gdźieby ich kilko było Bráćiéy równych w Práwie ku thym rzeczam/ Stárßy Miecz weźmie / á drugiemi rzeczámi równo sye dźielić bedą. Specu: Sax: lib: i, arti: 22. Et Iure Munici: Arti: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy Gieradą/álbo Hergiewetem/ iedno po śmierći tych ktorzy tego odvmrą: dla thego/ iżby wiedźiéć co bliższéy álbo bliższemu ma być dano / á co ná nié przychodźi. Bo zá żywothá nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniém/ ßáty ßátámi / zbroie zbroią: y wolno poki żyw kto swym ßáfowáć. vt de hoc Iure Munici: Arti: 23.

☞ Y iesli kupi suknią dźiś/ á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku swéy potrzebie. Tákże téż Mąż zbroie: tylko ná śmiertelnéy pośćieli oddáć thego nie może/ co zá żywotá máiąc/ á dobrégo

zdrowia

zdrowia miał á chował áż do choroby. A ták w chorobie tego vtráćić nie ma áni może/ y nikomu oddáć/ ku ßkodźie tym ná któré to przypada/ y po śmierći iego nie ma nikt tego bráć/ iedno bliżßy/ iáko ſye nápiſáło. Iure Municipali Artic: 65.

SIerady áni Dźiedźictwá Zoná Mężowi nie może wzdáć / bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potomków. Tákże théż Mąż Zenie. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 31. Et Iure Municipali Articulo 65. Et Articulo 26.

ZOná ieſli ma od Mężá ſwégo zápiſáné opátrzenié do żywotá / iáko to zową Láćińſkim iezykiem / Prouiſionem vitę : thedy żywność domowa / coby ią ku żywnośći ná ieden rok nágotowano/ przychodźi iéy wßytkiégo połowicá. A gdźieby tákiégo opátrzenia do żywotá nie miáłá/ tedy vżywáć tego ma / iedno póty póki w Jmieniu śiedźi/ á póki iéy z Jmienia Dźiedźicy nie wypráwią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 22. & Artic: 24. Et Iure Municip: Artic: 24.

ZOná kthóraby po mężu ſwoim oſtáłá Brzemienna/ ná Pogrzebie Mężá ſwoiégo / álbo téż trzydźieſtégo dniá po tym / ma to vkázáć że ieſt brzemienna : A gdy ſye tákié Dźiécie vrodźi/

po Oycowskiéy śmierći/ gdźieby Dźieći Meżá iéy/ temu to poślédz národzonemu/ cześći iego dać niechćiáły/ tedy ma dowiéść cztérzmi Meżmi/ y dwiemá niewiástámi/ co iéy w Połogu służyły przy narodzeniu tego Dźiéćiećia: któré dźiécie iesli vmrze/ Mátce w łono przyvmiéra. A gdźieby do Kośćiołá donieśion potym vmárł/ tedy w tákiéy mierze/ Kápłani/ Mniszy/ Niewiásty/ świádczyć mogą/ że go żywégo widźieli. A ták s tąd máią bráć rádę Niewiásty/ áby przy Pogrzebie/ álbo trzydźiestégo dniá opowiedźiáłá/ że ią Mąż brzemienną odvmárł: á Niewiástá może płód nośić w żywoćie dźieśięć Mieśięcy y dwá dni/ á nie dłużéy. Speculo Saxon: lib: i, articu: 33. Et Iure Municipali arti: 96.

GDyby kto Małżeństwo z Zoną brał/ z któraby piérwéy nie mieszkał/ iżby ią z brzuchem poiął/ Tedy ten płód który sye vrodźi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ tákże téż któré sye vrodźi po śmierći Oycowskiéy pozniéy/ Tedy nie są zupełnégo Práwá aby bráły Spadek z innémi dobrze národzonymi. Speculo Saxo: libro i, artic: 36. Et Iure Municipali arti: 96.

ZOne gdy Mąż póymie/ á z nią nic nie weźmie/ samby théż nic nie miał/ á potymby sye

społu dorabiáli/tedy żoná po Mężowéy śmierći czwarta część bierze y Gierade/ á trzy części ná Pótomki Mężowé. vt de hoc Iure Municí: artic: 22. & Speculo Saxo: lib: í, artic: 21. & artic: 24.

ŻOná póki Mąż żyw nie ma władzéy/ ani w Posągu / áni w strawnych rzeczách/ to iest/ in vtensilibus: ále wszystko v Męża zostawa/áż po śmierći Mężowéy/tóż bierze. Iure Municipalí Articulo 24.

NIewiásty żadnéy przeświádczyć nie może: ále bliższa sye sámá odwieść / gdy ią o co winuią. Spe: Saxo: lib: í, Arti: 46. et lib: íj, artí: 63.

NIewiáste álbo Dźiéwke ktoby zgwałćił/ tedy táka któréyby sye to stáło/ ma to záraz obwołáć / y przed Vrzędem opowiedźieć. A ieśliby w polu álbo w leśie sye iéy tho stáło/ Thedy z kimby sye potkáłá / ma swóy Gwalt świádczyć/ y ma idź do Wśi álbo do Miasteczká bliższego / á thám ma swóy Gwalt obwołáć/ opowiedźieć y oświádczyć. A táki káżdy Gwałtownik/ by théż iáwnie podeyźrzaną Niewiáste zgwałćił/ tedy na gárdle ma być karan. Speculo Saxonum Libro íj, Articulo 64. Et Iure Municipali Articulo 38.

Niewiá-

NIewiásty máią mieć Opiekuny / ku spráwowániu wszystkich rzeczy: Abowiém przodkiem dla tego / że świádectwem nie mogą być pokonáné. Wtore / że przez sye / iedno przez Opiekuná / nie mogą nic zápisáć / álbo dać: áni téż w swéy odpowiedźi / nie mogą szkody żadnéy niéść. Téż Práwá vmiéć nie powinny / á iżby ich téż do Sądu nie powłaczano: á ták ie w tym czczą / gdyż kożdy woli Mężczyznę o kthórąż kolwiek rzecz vpomionąć / niżli Niewiástę / y świádectwem go przystoyniéy pokona / niżli Niewiástę: dla tego / że sye Niewiasty szkody strzédz nie vmieią. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 46.

NIewiásty w Práwie Rzeczy mówić niemogą / áni sámy przez sye nic czynić / iedno przez Opiekuná. Specu: Saxo: lib: ij, Artic: 63.

Mąż Zenie gdy viśći Rękoiemstwem / że iéy ma Opráwę vczynić / gdy mu Posag po niey dádzą / w tym niewiánowawszy iéy vmrze: Zoná zostáła po nim / vpomina Rękoymie: Rękoymie ácz nieprzą że ręczyli / gdy Posag zápłácą. A ponieważ Poságu nie zápłacono / tedy iéy téż Opráwá nie ma być przez nie zápłácenié Poságu vczyniona: Ná co bliższa ona Niewiasta sámo-

śiodmá dowieść/ że Posag po niéy dano/ á zá-
płacono: á niźliby przeciw iéy dowodźić miano/
że nie dano/ y wiáno nietylko zápisáne/ ale przed
ludźmi kthórzyby tho wedle Práwá świadczyli/
obiecáne: Tedy bliżßa oná tego dowieść/ á niźli
iá przyiaciele Mężowi o to przeświadczyć máią.
Iure Municipali Articulo 22.

NJewiáśtá/ gdźieby théż pociągnełá Práwem Potomki Mężá swégo/ że wniosłá do Mężá swégo Summe iáka pieniędzy: Tedy Potomkowie bliżßy dowieść/ iáko po vmárłéy rece/ że nic nie wniosłá/ niźliby oná miałá dowieść ná wniesienié: oprócz iżby iá chćieli ná dowod z świádki iáko po vmárłéy rece puścić. Iure Municipali Articulo 22.

ŻOná bez Mężowégo przyzwolenia/ nie może nic vtrácić: także téżby Mężowi dać/ bez przyzwolenia Dźiedźiców. Abowiém to Imienié kthóré Żoná ma/ nie innégo Práwá do tego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim śye opiekáią/ niemoże nic dáć/ żeby mogło być domniemánié/ że iáką chytrośćią podßedł/ álbo mocą wycisnął: chocby théż to przed Práwem Żoná vczynilá/ wesołą twarzą/ tedy tho ważyć nic nie ma/ iáko o tym w Práwie Cesárskim.

Et Iure Municip: arti: 26. et Spec: Saxo: lib: i, art: 31.

NIewiáſtá ktorey Maż odymrze brzemienney/ tedy nie może być z Imienia ruſzoná/ áż Dźiecie porodźi: dla tego/ że tho co w żywocie noſi/ tedy ieſt Potomek á Dźiedźic onego Imienia. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 38. Et Iure Municipali Articulo 96.

NIewiáſtá/ to ieſt Żoná v Mężá/ ácz ieſzcze Maż żyw/ może ſye Miáná ſwégo domágáć/ gdyby Maż vtracał/ álbo iákożkolwiek ku vboſtwu idźie/ z téy przyczyny/ áby ſiebie/ Mężá/ y Dźieci żywiłá. A wſzákoż nie może tego przedáć/ áni zaſtáwić/ áni dárować/ pókt Maż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum, libro i, Articulo 20. Et Iure Municipali Articulo 22.

DZiéwká/ ktoraby byłá wyposáżoná przez Oycá y przez Mátkę/ Thedy ieſliby ſye nie wyrzekłá z Imieniá/ ma mieć równy dźiał z Brácią álbo z Sioſtrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/ chceli mieć dźiał/ tedy powinná położyć w równy dźiał/ to co wźiełá. Speculo Sax: libro i, Articulo 13. Et Iure Municipali Articulo 57.

DZiéwká wyposáżona/ tedy nie bierze Giera-

dy/ to

dy/ to ieſt Niewieśćiégo ſprzetu: iedno tá co domá ieſt/ táka Gierade ſámá bierze: á nie powinná iéy dźielić z Sioſtrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Artic: 27. Et libro i, articulo 5. Speculo Saxonum.

NIewiáſtá kthóra ſye niepoczćiwie chowa/ tráći dobrą ſławe/ ále Imienia nie tráći: Abowiém tá przyczyná tego ieſt/ że gdźieby dźiedźictwo ſtráćiłá ſwoié/ dáłáby ſye iéy przyczyná/ że z vboſtwá mogłá nie przeſtáć ſromotnie żyć. A wſzákóż że tho rozumié o wolnych Niewiáſtách/ że Dźiedźictwá nie trácą. Ale Mężátká/ któraby miáłá od Mężá dożywotną Opráwe álbo opátrzenié/ tá traći Máietność ſwoie/ gdźieby to ná nie przewiedźiono. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 5. Et Iure Municipali Articulo 22.

O Przedawániu y o kupowaniu Imienia : y o Wzdániu Práwá.

Dziedźicznego imienia nie może nikt przedać/ á oddalić od swęg Potomstwá/ tego w kthoré téż sam wnidźie / po Przodkách swych: oprócz tęg/ gdyby ktory syn álbo dźiewká/ bili Oycá álbo Mátkę: álbo gdyby sye Rodźicy zstárzeli/iżby ich niechćieli chować/ żywić: álbo iżby ie z Imienia wypadzáli / álbo ktorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali. Tedy z tych przyczyn moga od nich oddálić Imienié Rodźicy ich : ále ináK niemoga. A chociaby przedał álbo oddalił/ thedy gdy oni nie przyzwolą / tedy Wzdánié nic nieważy: ále co kto sam kupi/czego nábędźie/ to może bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potomków swych/ przedać y dárować komu chce: á ma thę moc mieć w Práwie: oprócz kto dźieci własnych Potomków swych nie ma/ iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu swé przedać/ bez przyzwolenia Brácskiego. Spec: Sax: lib: i, art: 17. iu Gloſſa. & li: iij, Arti: 83. & lib: i, arti: 52. & lib: i, Artic: 84.

BYby kto którą rzecz przedał/ á przed Sądem nie wzdał: á ten komuby przedano/byłby tego w dźierżeniu/ á zaśieby tego dochodźił/ á przałby że nie przedał/ gdyż thego w Kśięgách niemáß: tedy ten kto dźierży/bliższy ieſt dowieść że to kupił/ świádki/ przysięgą/ niżliby tego dowodźić miał/ że nie przedał/ álbo nie dárował. Abowiem ten który ieſt w dźierżeniu/ lepßé Práwo zá sobą ma/ niżli ten co go o to gába/álbo pozywa: Bo Powod nie ma zá sobą wiecéy/ iedno Przysięgę á Swiádki/ ktorymiby chćiał dowodźić: A ten kogo winią/ ma zá sobą dźierżenié/ przysięge/ y dowód przez świádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowód sámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i, Artículo 15. Et Libro iij, Articulo 36.

DŹieby thęż było wątpliwé Práwo/ ták Powodowé/ iáko téż tego Pozwánégo co dźierży: tedy dźierżawcy skázuią dowód/ dla tego/ że lepßa Condicya tego co dźierży/ niżli tego co nie dźierży. Speculo Saxon: lib: iij, Artic: 4.

DźierżenIé/ tho vtwierdza Práwo kożdemu/

ktoby iakié miał: z którego żadny nie może być ruszon/ iedno Prawem przewyciężony. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 24. et libro iij, Arti: 83. Et Iure Municipali Articulo 29.

KTOby Imienié przedał/ á bronić był powinien/ ieśliby bronić niemógł/ przeciw temu ktoby o to czynił Imienié: tedy then komu Imienié przedał/powinien Imienié wrócić/swé pieniądze zásie wźiąwszy/ co zá tho dał. Iure Municipali Articulo 116. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. Et Libro iij, Articulo 35.

ŻAdny nie może lepszego Práwá innému spuścić/ iedno iakié sam ma. Iure Municipali Articulo 23. Et Articulo 29.

IMienié gdyby ktho przedał/ oprócz przyzwolenia Dźiedźiców/ na któré Imienié spasc ma: Tedy takié przedánié nic nie waży/ oprócz kto kupi sam nábędźie/ to może przedác bez przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo/ álbo Imienié komu wzdawaią v Práwá/ á ći którymby tá rzecz należálá/ bedąc przy Práwie milczeliby/ á nie mówiliby áni przeciwili sye temu: tedy potym przeciw temu iuż mówić nie mogą.

W Práwie też Máydeburskim/ kto co sobie

przed

przed Prawem oprawi á záchowa/to mu wPrá-wie ma idź. Speculo Saxon: Libro i, artic: 52. Et Specu: Sax: lib: ij, Arti: 6. Et Iure Munic: art: 20.

Dziedźictwo álbo Jmienié/ ieśli ktho dawa álbo zápisuie: tedy to przed Prawem ma być vczyniono/dla tego/ áby ty rzeczy porządnie śły/ y dostátecznie mogły być doświadczoné/ y dowiedźioné/ gdźieby tego potrzebá była. Iure Municipali Art: 55. et Arti: 20. et Artic: 140.

Jmienié gdyby kto komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł nie dokonawszy tego/ nie powinien tego Syn dźierżéć: Bo bliższy sye zo-stać w Jmieniu Oycowskim/ niźli ten co kupił. A wszákoż pieniądze wrócić powinien/ któreby Oyciec zá to wźiął. Specu: Saxo: lib: i, Artic: 9. A wszákże sye to ma rozumieć/ coby sam nábył á przedał: gdyż innego Dźiedźictwá niemoże przedáć bez przyzwolenia Potomków własnych.

Jmienié iáko iest dwoiákié/ Dźiedźiczné y Ruchomé: ták theż dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá/ á tego co ku dźiedźictwu należy/ tego bez przyzwolenia własnych Potomków nie może nikt oddáć. Ruchomé rzeczy/ któré z mieysca ná mieysce mogą być przenie-

śioné/

śioné / ty oddáć kożdy może albo przed Sądem / albo Testámentem: oprocz Gierady á Hergiewetu. A tho sye ma rozumieć / gdy kto Niemocnym będąc / śmierći sye iuż nádźiewaiąc / tákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon: libro i, Arti: 52. Et ad idem Iure Municip: artic: 21. et articulo 61.

BYby ktho Dóm kupił / á kupiwszy żeby sye weń wprowádźił / áczby mu go ieszcze nie wzdano / tylko aby iuż zádátek kupiwszy dał / w tymby ten Dóm zgorzał / tedy ostátek zá co stárgował / powinien zápłácić / gdy iuż onym mieszkánim potwierdźił kupno. Gdźieby w tym Domu kupnym nie mieszkał / á przał sye żeby go nie kupił / Tedy bliższy sye odwiesć że nie kupił. Iure Municipali Articulo 140.

BOK kto Imienié wzdawa / álbo że ié komu Dekretem przysądzáią: Tedy then coby sye mienił bliskość mieć / ieśli oblicznie przy Sądźie będźie / ma zárázem przeciw temu mówić: ábowiem ieśli milczy á nie mówi o tho / tedy iuż iákoby przyzwolał. Speculo Saxon: libro ij, artic: 6. Gdźieby nie był oblicznie / á był pod tymże Práwem / ma czás o to mówić Rok y sześć Niedźiel. Specu: Saxo: lib: iij, artic: 83. Et Iure Municipali Arti: 20. Et Speculo Saxonum libro i, artic: 70.

Gdźieby

Dźieby kto przedał Jmienié / áleby go ießcze nie wzdał / y dźierżenia nie dał: á ieśliżeby rzecz oná zginełá / álbo iáką ßkodę wźiełá / tedy ten ná tym ßkoduie co przedał / á nie ten co kupił. A wßákóż ten co kupił / to co záłał / trácí. in Iure Ciuili: Et Iure Municipali Articu: 140. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawność o rzeczy dźiedźiczné / o stoiącé y o leżącé: Stoiącé / iáko są Domy / Folwárki. Leżącé / iáko są Role / Ogrody. A ták o tákié rzeczy / kto śiedźi pod iednym Práwem / iáko thozowa / pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić / ma to czynić niźli Rok y ßeść Niedźiel wynidźie. Spec: Sax: lib: iij, Art: 83. Et lib: ij, art: 36. & artic: 44. Et Libro i, artic: 70. & Artic: 28.

Dawność we wßyſtkich rzeczách ieſt: oprócz

rzeczy które przyſłuſżáią Skárbowi wierzchnié go Páná/ albo Rzeczypospolitéy: rzeczy Kościelné zginełé/ v kogoby zástáné: ſłudzy y niewolni/ którzyby vćiekli: rzeczy krádżione/ álbo gwałtem wżiete: Tákié rzeczy dawności nie máią/ále w innych wſżytkich rzeczách/ tedy ieſt dawność. Specu: Saxo: libro i, artí: 29. & libro ij, artic: 44. Et Articulo 25. & Articulo 36. Libro eodem.

DAwność rzeczy ruchomych/ ktoby o nié nie czynił Rok y dżień/ to ieſt/ Rok y ſześć Niedźiel: Nierucháiących rzeczy/ gdy kto kupi/ á zá wzdániim wedle Práwá dżierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śiedząc/ Rok y ſześć Niedźiel milczy/ dóydź tego nie może: ktoby nie był tám gdźie Imienié leży/ chodźił po ſłużbách/ po Rzemieślách/ tedy dźieśieć Lat dawność/ ku dochodzeniu bliſkości álbo Imienia/ którzeby nań wedle Práwá przyſłuſżało. A ktoby w źiemi niebył/ ále w cudzych źiemiách/ temu trzydźieści Lat y Rok idźie dawność. Specu: Saxo: lib: ij, Art: 44. Et Iure Munici: Artí: 21. & Artí: 140. & Specu: Saxon: lib: i, Art: 28. & libro ij, Art: 31.

ZAſtáwné Imienié/ to dawności nie ma/ że ié záwſże bliżſży może wykupić. Speculo Saxo: lib: ij, art: 24. Et Iure Muni: art: 20. & art: 140.

Dawność

DAwność nie iest w żadnéy rzeczy / gdźie niemáß darowania álbo przedánia / to iest Zapisu na co: álbo iż kto dźierży / gdy iedno zá Práwem nie dźierży: tedy w takiéy rzeczy dawności niemáß. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 44. E libro iij. Articulo 4.

DAwność nie idźie dźiećiam póki Lat nie maią / oprócz gdy iuż ku latom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym Práwem / á niemießkały nigdźie indźie / á milczályby rok y ßeść Niedźiel o swą krzywdę: tedy iuż dawnością tracić mogą. Iu: Mun: Ar: 21. & li: i. Ar: 70.

KRzywdy iákie gdy ná kogo żáluią: poki Rok nie minie / ma odpowiedać: gdy Rok minie / ten który sye mieni mieć krzywdę / niema iuż mieyscá o to czynić.
Spec: Sax: lib: iij Art 31.

O Długách á o dłużnikách.

DLug iáki/ gdy Zoná zá Mężá viśći / á Mąż vmrze/ á ostáwi Jmienié po sobie/ná któ-rymby oná miáłá Dożywoćié: tedy táka Zoná zostáła po Mężu/nie powinná dlugów Mężowych płáćić/cho-ćiaby sye zá nie viśćiłá: ále Potomkowie będą winni płáćić/ póki onego vmárłégo Jmienia s-stawa: A gdźieby iego Jmienia nie dostáło/ tedy dopiéro Zoná/zá co sye viśćiłá/ powinná płáćić z swégo. Bo Zony nie powinny płáćić długów Mężów swych. Speculo Saxonum libro i, Art: 20.

DLug théż gdyby komu miano płáćić/ ná dźień náznámionowány/ á onby nie był: Tedy iedno on dźień stráći / ále pieniędzy á dłu-gu swégo tym nie tráći. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo II.

GDźieby kto znał Dług/ á dawał Fánty ál-bo Jmienié / á powiedałby że pieniędzy nie ma/ áni śrébrá/ áni złotá / thedy ma przyśiądz/ że tego nie ma: á Dłużnik będźie powinien od niego bráć to co dawa: A Vrząd Mieyski przy-śięgły/ ma to oszácowáć zá co stoi. Specu: Saxon: libro i, Articulo 70. A iesli ma czym płáćić/ te-

dy do

dy do ośmi dni / potym do trzech dni / potym do dwu dniu / potym do Zachodu Słońcá / álbo do iutrá / ma być ſkazána płaca: oprócz żeby Gość był / ktoryby iednego dniá do Sądu przyiechać niemógł / tedy ták przedkiego Roku płácić niema. Spec: Sax: lib: i, artic: 5. & Iure Municip: arti: 27. A ieſli zakład / to ieſt / thy rzeczy kosztownieyſze niżli dług / przy tym to zoſtawa / co nádzwyſz czyie ieſt: ieſli nie doſtánie / tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Spec: Saxo: libro i, arti: 70. & Iure Munici: art: 46. & art: 27. To też co da w zakłádźie dłużnik / thedy ten kto pożyczył / może obrać miedzy tymi rzeczámi co chce brać. A gdźieby ruchomych rzeczy nie doſtáło / tedy z dźiedźictwá ma być płácono. Specu: Saxo: lib: iij, Articu: 39.

DŁugów gdy ſye kto przy / thedy mu przychodźi odwód iáko nie dłużen. A ieſli ſye nie przy długu / ále powieda że zápłácił: tedy sámotrzeć ma przyśiądz że zápłácił: oprócz gdźieby Sądem nań dowiedźiono / álbo gdźieby zápiſány Dług był / á onby ſye przał / thedy odprzyśiądz ſye nie może: gdyż to co ſye Práwem dźieie / Práwemby ſye też to vkázáć miáło / że zápłácił. Iure Municipali Articulo 27. A gdy kto Dług zna / tedy ma być ſkazána płaca do dwu Niedźiel: á gdy Dług wielki / thedy do dwunaśćie Niedźiel. Speculo

Saxo: li: ij. arti: 6. Et Iure Muncip: Articulo 34.

Długi które zostáną po vmárłym / tedy naprzód przed wszytkimi długi / ma idź nakład ná Pogrzeb / á potyn Sługam myto ich / y wiáno álbo opráwa ma naprzód idź przed innemi długi / á zwłaszczá / iesli sye piérwéy opráwá stáłá / niżli Mąż ná tym Imieniu długi zápisał: á dłużnicy przed trzemidźiesty dni o dług który im vmárły był został / nie mogą Potomkow gábáć / áni Sedźia może ich ćiądzáć. Speculo Saxonum libro i. Articulo 22.

Długu áby nie płáćił Dźiedźic / iżby sye przał że spadku nie wźiął: iesliże nań dówiodą / że fałszywie záprzał / á iż spadek wźiął: tyle dwore ma zápłáćić / ilé dług nieśie. Speculo Saxonũ libro i, Articulo 6.

Dłużnika swégo iesli kto poćiągnie do Práwá / iesli nie ośiádły / tedy Vrząd gdy go stroná powodna o to żąda / powinien tákiégo viśćić / áby Praw był / á Práwu dostał: Ma też miánowáć powod iáki to dług o który pozywa / áby obwiniony mógł tym lepiéy wyrozumieć á obaczyć / mali znáć álbo przéć. Iure Muncipali Articulo 34.

Chyro-

CHYROgráff ieśliby kto miał ná dług / á czás by minął / któ:y ná Chyrográfie opiśáno zápłácić: ieśli powié dłużnik że zápłácił / śámotrzeć tego ma dowieść / to zwyczay ták nieśie: á zwłaszczá gdy iuż czás minie / ná któ:y zápłátá być miałá.

DŁugi / iáko śye pierwéy nápiśáło / pláca z rzeczy Ruchomych álbo dźiedźicznych. A gdźie by Dłużnik nie miał czym płácić / tedy do wieźienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i. articulo 70. et Speculo Saxo: lib: iij. Arti: 39.

GDług troiá odpowieć / á káżda ma ośobliwé Práwo: ieśli prośto żáłuia / żeś mi winien: Ten co go winią / ma przyśiądz śam iż nie winien: ieśli rzecze żem zápłácił / tedy śamotrzeć ma przyśiądz iż zápłácił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuścił / á ten śye k temu niezna: powod bliższy swą przyśięgą tego dowieść / że nie odpuścił. Specu: Sax: li: i, Art: 65. & lib: ij Articulo 6.

DŁug gdy kto śperuie ná cudzé Jmienié / thedy pierwśzy Szperunk / ten idźie nápzod: wśákoż ktoby nie przypozywał / ná trzy Śądy vczyniwśzy Szperunk / á on coby pośledz

śperun-

ßperunkował/ będźie przypozywał/ y przewiedźie piérwéy Práwo/ áż do końcá: Tedy ten iż będźie bliżßy Imienia/ niżli on co piérwéy ßperował/á w Práwie nic nie czynił. Gdźieby też kto/ áczby ßperował inny przed nim/ przyßedł poślédz/ y ßperowałby/ á vkazałby Zapis álbo Chyrográff/ ktoryby miał ná Dług/ tedy iednák przed onymi co piérwéy ßperowáli/ á Zapisu áni Chyrográffu nie mieli/ tedy tego ßperunk piérwéy póydźie/ chocia pośledni: gdy iedno Zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Procesie Sądowym ták sye záchowywa.

DŁOgi/ rozmáitymi sye obyczáymi pláca: Ale gdy iedno świádectwo thego będźie iż tho zapłácił/ tedy od płácenia wolen/ gdy będźie świádectwo dostáteczné/ godné/ thych co wiedzą/ álbo co ſłyßeli/ álbo widźieli/ iż tho co pożyczono/ że zapłácił. Drugié téż/ iż da ktho rzecz swoie/ zá tho co mu dłużen/ á Dłużnik to przyymie/ tedy iákoby gotowé pieniądze dał. Trzećié/ iżby kto był co winien Głuchowi/ który mówić nie może/ tedy świádectwo tych którzy widźieli że mu dano/ waży. Czwarté/ ieśli Dług swóy vkaże ná swym innym dłużniku/ á ten komu winno tho/ przyymie/ y ná tym przeſtánie: Tedy ći co ſłyßeli/ świádczyć mogą.

Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 6.

O Swiádkách/ o Dowodziech/ y o Odwodziech.

Gdyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliższym po śmierći vmárłego/ iáko synowi po Oycu/ álbo brátu po Brácie/ álbo inszym bliższym: przyszłoby odwiésć sye sámosiodmym/ że ich Przodek nie był winien tego długu: A wszákoż iżby snadź Potómkowie nie wiedźieli o takim długu/ á ten co powieda że mu dłużno/ pewnie wié: tedy temu kto o dług żaluie/ sámosiódmemu przysiegá przyydźie/ y ma dowiésć sámosiódm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedźie/ płácić mu máią bliższy. A to sye rozumie/ gdźieby bliższy przysiądz nie chćieli/

á puścili dowód powodowi. Speculo Saxonum libro i. Articulo 6. & libro iij: Articulo 31. Et Iure Munnicipali Articulo 67. & Articulo 103.

GDy kto żáluie ná kogo o rzecz niewidomą/ ktorey pokázáć nie może: thedy obwiniony bliższy sye odwieść. Ale ieśli pokaże ktorą rzecz/ ktora ma lice/ suknią/ koniá/ bydle/ álbo równé téy rzeczy: Tedy powód bliższy dowieść/ iż tho iego rzeczy są. Vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, Articulo 15.

SWiádkowie nie máią inácżey świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą/ álbo że byli przy thym/ gdy sye tá rzecz stálá/ álbo iż słyszeli od niego co nań żáluią/ że powiedał álbo zeznał/ że ták było iáko ten żáluie: y gdyby przysiegali/ tedy máią przysiegáć że wiedzą o tym/ że tho rzecz spráwiedliwa iest/ o co przysiegáią. Jeśli o Dźiedźictwo álbo o Dziedźiczné rzeczy świádectwo ma być/ álbo o długi że ié zápłácono/ktoreby były nie zápisáné: Tedy to Ludźie ośiedli czynić á świádczyć pod przysięgą máią Ale o Długi prostè zápłácone/ thedy może świádczyć/ chociá nieośiádły. Iure Muni: artic: 106. & artic: 107. & art: 108. & art: 109. & art: 110. & art: 112. E Specu: Saxon: lib: ij. Artic: 11. & articulo 22.

Swiádek ieden w Práwie Máydeburſkim nie waży nic/ iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 54.

Swiádczyć nie może Człowiek złéy ſławy/ áni nágániony/ ßalony/ dźieci co lat nie máią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 8. A Niewiáſty nie mogą świádczyć/ iedno w niektórych rzeczách/ które ſą w Práwie opiſáné: iáko o tym wyżßéy.

Swiádectwo Swiádków nie wáży nic/ áż piérwéy przyśięgą: á ná Swiádki/ kto ſye ćiągnie/ ieſli nie dowiedźie/ vpada w ſwéy rzeczy. Spec: Sax: li: i, arti: 53. & lib: ij, Articu: 19.

Swiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przyśiegáć/ kiedy iedno tho świádczą/ co ſye przed ich Vrzędem dźiáło Rádźieckim. Abowiém ponieważ przyśiegli ná Vrząd/ tedy im ma być wierzono. Ale gdy świádczą/ thylko z oſób ſwych/ iżby nie tego świádczyli/ co ſye przed ich Vrzędem dźiáło: álę z oſobną/ gdyby iáka rzecz extra ludicialiter factam, świádczyli komu/ że byli przy thym/ kiedy ſye ſtháło álbo dźiáło/ że wiedzą o thym: tedy tákowé świádectwo nic nie waży/ chociá Ráycá świádczy álbo przyśie-

żnik álbo Wóyt / áż przysięga iáko inszy Swiádek / gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Muni: articulo 102. & artic: 11. & artic: 32. & art: 74. Et Speculo Saxonum libro iij. Articulo 25.

GDY ná kogo żáluią / á świádki nań máią / tedy nie może obwiniony sam przećiwko Swiádkom odyść: Ale y z tylemże Swiádków ma sye oczyścić. Speculo Saxonum libro i. Artic: 15. Et ad idem Speculo Saxonum libro ij. Articulo 11. Et Iure Municipali Articulo 75.

PRzysiężnicy máią świádczyć / gdy kto komu wzdawszy Imienié / da w nié W wiązánié / á ich świádectwo ma mieć mieysce: y co oni w tákiéy rzeczy świádczą / powinien poświádczyć Sędzia álbo Wóyt / co oni znáią. Spec: Sax: lib: ij. Arti: 88. & art: 25. Et Spec: Saxo: lib: i, arti: 8. Iure Muni: artic: 32. & arti. 52.

SWiádek nie wezwány / áni k temu z Práwá przypędzony / ku Swiádectwu może być nie przypuszczon: Abowiém kto świádczy bez potrzeby / á w przysięgę sye wdawa / podeyrzenié o sobie czyni / że z tákiégo świádectwá pożytek mieć ma álbo z przychylności / álbo że lekki człowiek / álbo ßalony / gdyż tho ßalonégo oby-

czay cho-

czay/ chocia go nie pytáią/ tedy powieda. A tak taki może być od Swiádectwá odrzucon / á ku Swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij. Articulo 31. & libro i. Articulo 8.

Gdzie która ſtrony miedzy ſobą vczynią / y zakład w tym założą/ powinien kożdy dzierżeć: á ieſliby która ſtroná zruſzyłá to/ á niechciáłá tego dzierżeć/ á pociągnęłaby o to do Práwá drugą ſtronę: tenby powiedział / że ſye o to ziednał: Tedy bliższy tego dowieść Jednaczmi / że ſye ziednał / á nizli ten co ſye przy / że Jednánia nie było. Speculo Saxonum lib: i. Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 51. & Articulo 53.

Dowodzić ná którą rzecz ieſt Rok záwity / á ku wywiedzieniu Swiádkow / Rok y ſześć Niedźiel ma być dan. Speculo Saxonum libro i. articulo 62. & Iure Municipali Artic: 75.

Imienié álbo o Dziedzictwo / gdyby komu przyſzedł Dowod: tedy ma dowodzić ſamoſiódm. A wſzákoż Práwo dzierży/że może ſámotrzeć / gdy iedno z ludźmi oſiádłymi/á z thymi co do tegoż Práwá przyſłuſzáią / przyśieże. Iure Muncipali Articulo 106. Et Articulo 107. Et Articulo 108.

A świádki kto ſye bierze / álbo komu przyſiege ſkaża/ á doſyć temu nie vczyni ná Rotu ná ktorym dowodzić ma/ ſwą rzecz traci: oprócz ktoby Legale impedimentum przyniósł/ czemuby tego ná ten czás vczynić nie mógł. Speculo Saxonum lib: i, articu: 62. Et lib: iij, Articulo 12.

Swiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił: zárázem thego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonũ libro i, Articulo 51.

Człowiek kożby bliżßy ieſth/ gdżieby mu ßło karánie ná gárdle/ álbo ná zdrowiu/ álbo też o Imienie/ bronić tego/ á odwodżić ſye/ niżli by go kto pokonáć miał. A tho ſye ma rozumieć/ gdżie iáwna rzecz nie ieſt. Speculo Saxo: li: i, articulo 8. & arti. 15. & articu: 18. & Artic: 64. Et lib: ij. Arti: 26. Et lib: iij. art: 38. & arti: 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

Ktożby ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/ dowodzą ſwey rzeczy Swiádki godnymi / álbo dowody bárzo ſłußnymi / álbo Sadowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 66.

DOwód żadny nie ieſth doſtátecznieyßy/ á pewnieyßy/ iedno ktory Sądowy ieſt / bo tu iuż przyśiegi nie trzeba: Abowiém co ſye przed Sądem ſtánie/ thego iuż nikt záprzéć nie może. Speculo Saxonum libro ij. Arículo 18. & Artícu: 19.

O Przyśiegách.

PRzyśiąc gdyby kto miał o kthóra rzecz obwiniony / żeby ſye Przyśięga odwieść miał: thedy może chceli puścić przyśiege powodowi co nań żáluie: á Powód mu iey zásie zdáć nie może/gdy ią przyymie/iedno przyśiadz chceli. Acz thó o Rękoymiách nápiſano ná przodku/ álé też to ma być rozumiano o Powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, Articul: 11.

RĘki ſwéy gdyby ſye kto przéć chćiał / że nie piſał Liſthu álbo Chyrograffu / álbo iakiégóżkolwiek fałßu/ kthórymby nań dowodzono:

tedy po/

tedy Powód ſámotrzeć przysiągßy / bliżßy nań dowieść iż to iego ręki pisánié / niſli ſye on odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzysiege ieſliby komu ſkazano z Práwá / ktoryby był z inney Jurisdycyey / to ieſt z innego Práwá / á czás by był iáko w práwie zową Ligatus, to ieſt wiązány / w ktory czás żadnych przysiąg nie czynią: tedy Sędzia nie ma odkładać takowey przysiegi: oprócz iżby ſtroná przyzwoliłá. A kożdy wßedy przysięga odéydzie gdźie nań iawnego dowodu niemáß. Iure Municí: artic: 117. Et Speculo Saxonum lí: i. art 7. & Articu: 15. & Articu: 18. Et lib: íj. Articulo 10. Et Iure Municipali articu: 47.

SDy kto po vmárłey rece Dlugu iákiego dochodźi / tedy ma ſámoſiodm przysiądz: Vt de hoc Speculo Saxonum lib: i. Articulo 6. A ieſli też kto ná kim dlugu dochodźi z Swiádki / powinien z tylemże Swiadkow ſye oczyścić. Iure Municipali Articulo 103. & Articulo 67.

WYczay też to dźierży / że kogo winią o co / á zwłaßcza o dlugi / á ón przysięga odchodźi / a czyni to iuż nie raz / ále wielé kroć / ku ludzkiey ßkodźie: taki iuż bywa podeyrzány / y niedopu-

ßczáią mu

ſzczaią mu ſámemu przyśiegáć/iedno z świádki. Tho ſye zwyćzáiem záchowywa / á zwyczay dobry ieſt zá Práwo. Bo kto czeſto ná czudzą ſzkode przyśiega / nie przyſtoyna rzecz aby mu ſámemu wierzono.

PRzyśiege komu ſkażą/álbo że ſye ſam ná to pozwoli/ téż przed Jednaczmi: Thedy gdy temu doſyć nie vczyni / rzecz ſwą tráći. A Jednaczmi może kożdy dowiéść/nie inák iákoby ſye to przed Sądm dźiało. Speculo Saxonũ libro i, Articulo 8. Et libro ij, Articulo 11.

GDyby kto przyśiądz miał / y byłby gotów tho vczynić czáſu náznámionowánégo / á Powódby przyśiegi ſłucháć niechćiał / bedąc oblicznie/ álbo théż ná Roku nie ſtánął/ aby przyśiegi przyſłuchał: Tedy ten iuż od przyśiegi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przyśiągł: oprócz że by then co miał przyśiegi ſłucháć/ vkazał Legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mógł być.

Speculo Saxonum lib ij, Articulo 11.

O Jednániu á Zgodách.

JEdnánié / kthóréby sye sstáło nie przed Sądem / tedy śiedmią Swiadków ma być dowodzono: Y ma t[illegible]e moc Jednánié / iáko téż rzecz osądzona: Abowiém przysłuſze to / wiáre chowáć miedzy Ludźmi: co sye ieden raz podoba y ssthanie / thego trzebá strzédz y dźierżeć. Aczkolwiek nápisano iest w Texćie / iżby sámośiódm miał dowiéść Jednánia: Ale iednák ták w Práwie nápisano / że iedno sámotrzeć dowodźi. Iure Municipali Articulo 52. & Articulo 53. Et Speculo Saxonum libro i, Articulo 8.

JEdnacze gdy iednáią / tedy co wyrzeką / áby to dźierżano / zakład żáłożyć máią. Iure Municipali Articulo 53.

O Rekoy-

O Rękoymiách.

Rękoymie są dwoi / Jedni którzy ręczą zá kogo / przed Sądem álbo Vrzędem. Drudzy którzy ręczą tám ná stronie / ći mogą ieśli sye przą Rękoiemsthwá przysięgą odydź. Ale Rękoymie co Sądownie ręczą / tedy kiedy Jśćiec nié stánie / powinni zań odpowiedáć: A ná Jmienié álbo ná máietność dłużnikowe / nie ma sye śiegnąć wierzyćiel / áleż piérwéy z Rękoymią czynić będźie ten kto pożyczył. Spe: Saxo: li: iij, art: 9. & Iu: Mu: arti: 117.

REkoymie powini są zá thego odpowiedáć zá kogo ręczą: y kogo ręczą ná postáwienié / powinni go stawić: á ieśli go nie stáwią / tedy powinni zań płáćić: oprócz gdy kogo wyręczą / o ty rzeczy / o któréby kto gárdło zásłużył / á w tym vćiecze wyręczóny / thedy tych pokut któreby ón miał miéć / nie powinni óni niéść / iedno powinni płáćić zań / to coby wedle Práwá vstáwy / á ważnośći onéy rzeczy było. Spec: Sax: libro i, arti: 65. Et Iur: Muni: Articulo 31.

POtomkowie powinni Rękoymie wybáwić

z Rekoiemſtwá / thy ktorzy reczyli zá Oycá ich / ktory vmárł. A iezli Jmienié álbo máietność po vmárłym wezmą/powinni dług záplácić: Jeſli nic po nim nie wezmą/ płácić nie powinni. Speculo Saxonum libro iij. Articulo 10.

REkoymia ieſli zá kogo reczył / iż miał przyſiądz / tedy ieſli vmrze ten zá kogo reczył / powinien ſam rekoymia przyſiądz / to co Jśćiec vczynić miał/ álbo zań płácić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przyſiądz nie chćiał / tedy może puśćić przyſiege temu / ktory go o Rekoiemſtwo Práwem gáda. A ten Powod chocíaby záśie przyſiege wzdawał Rekoymiemu / tedy nie bedźie záśie powinien Rekoymiá przyſiegáć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11.

REkoiemſtwo/ktore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o Szkodę / kthorzyby ſye trzebá nádźiewáć/ iż kto ma Dom zgniły / może Sąſiádowi przez tho ßkodá być / álbo co podobnego k temu: álbo iż ſye kto iśći/áby ſtał ku Práwu/ á vſpráwiedliwił ſye. Też Opiekunowie/ ktorzy czynią Jſtotę Dźiećiam/ktorymi ſye opiekáć máią Iure Muni: arti: 27. Et Speculo Saxonũ libro i, Arti: 65. & libro iij, Arti: 17.

REkoymie gdy zá kogo reczą ſpólną reką/ ieſli iednego zá wßytki pociągną do Práwá/

wßytek

wßytek Dług płácić powinien. A wßákoż ma mu być záchowána Akcya przeciw drugim Rekoymiam/ co z nim reczyli/áby swoie cześć co nánie przyydźie zápłácili. Gdźieby też then ieden záplácić niemógł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/ dochodźić może. A gdźieby wßyſtki pozwano / tedy iuż kożdy powinien zá ſye płácić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby kto dług záplácił : á ten komuby zapłácono/ przalby ſye tego/ thedy themu dowód przyydźie ze dwiemá Swiádkomá / kto powiedźiał że záplácił. A gdy ma kto Rekoymią po kim/ thedy nie może piérwéy z Iſtcem dźiáláć / áż piérwéy z Rekoymią będźie o to czynił. Specu: Saxo: lib: iij, art: 6. Et Iu: Mu: ar: 31. et li: iij, ar: 39. et Iu: Mu: ar: 117.

RZeczyli kto zá koho/ tedy ten komu dłużno/ tedy nie może piérwéy z ſwym Dłużnikiem czynić / áż z Rekoymią piérwéy. Specu: Saxonū libro: iij, articulo 39. Et Iure Munici : artic: 117.

RZkoymia / gdy reczy Koniá/ álbo iákié bydle poſtáwić / á w tym Kóń álbo ono bydle zdechnie : Tedy ieſli go pozową/ áby ono bydle poſtáwił: ma ſkórę onégo bydlecia przed Sąd przynieść. A gdźieby mu nie wierzono/ żeby onégo bydlecia ſkóra była/ ma przyśiądz/ tedy będźie wolen. Speculo Saxon: lib: iij, Articulo 10.

WYreczyłby kto kogo ná postháwienié/ á tenby w thym czáśie vmárł / żeby go Rekoymia postáwić nie mógł: Tedy gdy dowiedźie Rekoymia że Jśćiec vmárł/wolen od Rekoiemstwá/ nie powinien zá to nic ßkodowáć. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

NA Rekoiemsthwo nikogo nie máią dáć ná wietßą summe/ iedno iáko iego máietność nieśie: oprócz długu. Tedy iáko wielki dług/ ták wedle théy summy / ná Rekoiemstwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij: Articulo 10.

REkoiemsthwo pominna rzecz stáwić / gdy Stroná żąda/ themu kto Jmienia nie ma. Ośiádłemu nie potrzebá: álbo gdyby kto zakład dał/gdyż kto ma czym płáćić/álbo zakład kłádźie: wiecéy czyni nizli ten co Rekoymie stáwi. Spec: Sax: lib: ij, arti: 5. Et Iure Muni: articulo 27.

O Rekoiemsthwo kto żáłuie że mu reczono o dług/ ten kto przy/ tedy przyśieże sam: á iesli z Swiádki żáłuie/ sámośiódm ma przyśiądz. Spe: Sa. li: ij, art: 6.& li: iij, ar: 85. Iu: Mu: ar: 31.

REkoymiemu wßystká obróná należy / y ma ią mieć/ ták iákoby ią też iego Jśćiec miał. to iest Princypal zá którégo reczył. Spec: Saxon: lib: ij, ari: 4. Et Iure Muni: arti: 34. & arti: 117.

O Gwałćiech, Gwałtownikách, o Mezoboyſtwie, y o Ránach.

KTo komu Gwałt czyni, á ná ten czas w obrónie gdy Gwałtownikà zábije, nic zá tho nie pokupi, ieſli ſámotrzeć tego przyśiega dowiedźie, iż to ná ſwym Gwałćie vczynił. Abowiém nie w kożdey rzeczy winien mężobyſtwá, á owßem then co tho w ſwéy obrónie vczyni, á kto bróniąc ćiáłá y żywotá ſwégo, vdźiáła tho, ma być rozumiano, że ſłußnie á nie przećiw Práwu to dźiáła. Lotry téż ná drogách kożdy zábić może: Abowiém ten kto ſye bróni, ſłußnie to czyni: á then kto ſye ná drugiégo śiega, niepráwiedliwie to dźiáła. Speculo Saxonum libro ij. Articulo 69.

Gwałt kto vczyni w dźień Swiethy / thedy bronić go kto nie może: Ale przedśie ma być sądzon theż y Dniá Swietego/ gdźieby był poiman. Spec: Sax: libro ij, Arti: 10. & Arti: 66.

GWałtem ktoby komu Jmienié wźiął/ którébi nań miało spáść / nie doczekawszy tego śmierći/po którymby ié spadkiem miał wźiáć/ Práwo swé tráći. A Syn może być wydźiedźiczon / tym obyczáiem/ gdyby odiął Jmienié Rodźicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 84.

JEźliby kthóry Człowiek był ránion/ á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawialby sye thym / że nie z rany vmárł/ ále że mu inna chorobá przypadłá: thedy ma tho stáć ná świadectwie Lékárskim/ kthóry ránnego léczył. A ieśli gdźie sye to stánie że iedno ieden Lékarz iest/ tedy ma stáć ná iego świádectwie / á zwłaszczá gdyż ná wielu mieyscách thákí Lékarz przysiegły bywa. A ieśliby vmárł trzećiégo dniá ránny / tedy iuż ma być rozumiano/ że z rány vmárł. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 16.

ZAbićié głowy / w Máydeburskim Práwie / zapłaca ma być cálym Wergieltem/ tho iest/

dwadźie-

dwádźieśćiá złotych Polſkiéy monety. Ale wedle zwyczáiu/ ktory ſye w Polſkim Práwie zácho wywa: Tedy z tych Miaſt/ w ktorych wżdy ſą Ludźie znákomitſzy/ zá głowe trzydźieści Grzywien. W mnieyſzych Miáſteczkách/ pietnaśćie Grzywien. We Wśi dźieśieć Grzywien.

KTomu wezmą Imienié gwałthem/ álbo z niego wybiją: Napiérwéy/ niżli ſye też tá ſpráwá przetoczy álbo dokona/ ma być w dźierżenié wrócon wybity. A gdźieby go do Práwá ciągniono álbo pozywano/ nie powinien odpowiedáć/ázby mu piérwéy Imienié wrócono/któré mugwałtem wźięto. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 10.

CJ co zábijáią Oyce/Mátki/Dźiádá/Ciotke/ krewné swoié/ álbo áczby ſam nie zábił/że o tym wiedźiał/ álbo náprawił: záſzyty w worze z żwierzety/ktore ſą w Práwie nápiſáné/ma być w wode wrzucon y vtopion. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 14.

NA Gwałćie álbo názłym vcynku/ kogo poimáią/ ná Rękoiemſthwo nie ma być dan: iáko o tym Speculo Sax: libro iij, articul: 9. Et Iure Municipa: arti: 117. Acz też przy/ tedy go

to wſpomoc nie może: Abowiém powód ſámo-
śiódm go poprzyśiądz á dowiéść nań może. Or-
telu téż łáiáć: á przeto przéć ſye nie może/ gdy go
ná iáwnym vczynku poimáią: álbo téż vczyni-
wſzy że vćieka/ imą go w tym: álbo ieſli krádźio-
né rzrezy w iego ſkrzyni/ álbo w komorze/ gdźie
ſam klucz nośi naydą ſye: oprócz żeby ktho inny
klucz nośił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go
kto doſtáć mógł: álbo żeby były rzeczy ták máłé/
żeby ié mógł dźiurą álbo oknem wrzućić: Thedy
ſye o tákié rzeczy ſpráwić może/ że ich nie vkradł/
áni o nich wiedźiał. Spec: ſaxon: lib: ij, artic: 35.

KTo zábiję vmyſlnie/ wedle Práwá ma być
karan. Kto zábiję Przygodnie/ iż tho iá-
wno bedźie/ gárdłá ſtráćić nie powinien/ iedno
zápłáćić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 38.

GRány nie może być obwinion/ iedno ieden
z drugimi czynić może/ iáko z pomocniki/
iż ſye mogą odwiéść: A wſzákóż y pomocnicy ie-
ſli ſye znáią że bili/ tedy będą ták winni/ iáko y
then kogo obwiniono. Speculo Saxonum lib: iij,
Articulo 46.

ZA gwałtowné rzeczy poczytháią/ co w Prá-
wie Máydeburſkim zową Manuale factum:

Złodźiey-

Złodźieystwo kogo ná nim vchwyca: Mężobóystwo/ vmiślné nie przygodné: gwałt domowy/ álbo też ygdźie indźie rozbóy: v kogo też rzeczy krádźione nayda w iego komorze/gdźie sam klucz nosi czegoby oknem wzniścić nie możono. Speculo Saxon: libro i, artic: 26 & lib: ij, articulo 35. & artí: 54. Et Iure Muni: artí: 27. & artic: 115.

BYdyby kthó miał krzywde od kogo/ á Práwem tego nie dochodząc/ samby sye thego mścił: tedy Práwo swoie iuż trácí. Bo nikt w swéy rzeczy Sędźią nie ma być/ áni sam sobie spráwiedliwości dźiałać/ á gwałthu drugiemu. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13.

SJné rány kto obwiedźie Vrzędem/á vkaże ié: bliżży iuż ná nié dowieść/ niżli ten kogo winią/ gdyby przał á chćiał sye odwieść. Iure Municipali Articulo 89.

BWalthem nikth ni komu Jmienia nie ma brać/ áni dźierżenia odéymować: áleżby piérwéy Práwem tego doszedł/ iżby mu dźierżenie przysądzono. Jeśliżeby też rzecz kto swoie nálazł v kogo/á gwałtem ią wźiął: rzecz one trácí. Jeśli thęż kogo gwałtem z dźierżenia wypędźi/ iáko Gwałtownik ma być karan. Jeśliby też

kto mnimał że iego rzecz/ á wźiął czudzą: thedy gdy przyśieże / że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz ſtoi/ma zápłáćić/ gdźieby tego nie dowiódł przyśiegą/ tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Saxonum libro ij, art: 70. A kto co gwałtem dźierży/á nie zá żadnym Práwem: tedy dawnośći w tym niemáß. Specu: Saxo: libro iij, Articulo 4. Et libro i, articulo 29.

GOrącé Práwo kogo imą ná nim / że mu o gárdło idźie/ iáko o Mężobóyſtwo/ álbo o Gwałt: thedy trwa cztérzy á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ tedy oprócz ſłußnéy przyczyny / iżby ná ten czás przećiw tákiemu nie możono poſthępić: o gárdło iuż tákiemu nie idźie/ ále płáćić á doſyć czynić ma. Specu: Saxo: libro ij, Artic: 9. Et libro i, articulo 66.

GWałt domowy / álbo gdyby kto Złodźieiá w domu ſwym záſthał / thedy tho ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákié obwołánie ieſth iuż poczathek ſkárgi/ á zátym pokonáć go ſámośiódm może / gdyby go ná iáwnym vczynku iąć nie możono. Speculo Saxonum libro ij, Arti: 64. Et Iure Mun: art: 36. & artic: 37. A gdźieby zárázem gwałtu nie obwołano/tedy iuż ſye bliżßy odwieść obwiniony. Iure Municip: Articul: 38.

A tákié-

A tákié występy gźie ié obwołáią / á dowód iuż ná nié będźie iáśny / thedy iuż przyśiegáć nietrzebá. Speculo Saxonum libro i, Articulo 15. & Iure Municipali articulo 40. A iáko Złoczyńce/ o ktory iáki wyśtęp máią być karáni / tedy tho ieśt Speculo Saxonum libro ij, Articulo 13.

A rány nieśkodliwé / śelągów trzydźieści: á Sędźiemu zá winę/ śelągow ośm. Specu: lo Sax: lib: ij, Artic: 16. Támże w tym Artikule śtoi: Gdźieby téż pálec álbo żąb wyćietho / álbo wybito / zapłatá ma być / Wergieltu dźieśiąta cześć: to ieśt kopá / á Sędźiemu śelągow śześćdźieśiąt. A ty śelągi wedle Práwá Sáśkiego / śą ieden zá dwánaśćie pieniędzy. A wśákoż Práwo pośpolité/ to ieśt Státut Koronny / obmawia thák/że o rány y o głowę/ w Mieśćiách y we Wśiách/ nie Máydeburśkim Práwem/ále Polśkim ma być sądzono. Aczkolwiek thego nie nápiśano/po czemu głowá ma być płácona człowieká Mieyśkiego: A wśákoż z zwyczáiu thák dźierżą / Iż z thych Miąśt gdźie śą wżdy Ludźie znákomitśy/ álbo Kupieccy/ tedy zá głowę trzydźieści Grzywien. Z Miáśteczek thych mnieyśych/ thedy pietnaśćie Grzywien. Zá Kmiećiá/ dźieśięć Grzywien.

KV Gwałthowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. Vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articu: 53. Ktoby nie bieżał/ w karánié wpada. Specu: Saxon: lib: ij: arti: 71. A wßákóż w Mieśćiéch zwyczay á postánowienié iest / iż nie w ten czás gdy kto ná gwałt woła / ále gdy zádzwonią ná Ratußu/ku gualtowi bieżeć máią: á to dla tego/ snadźby kto pijány/ álbo ßalony záwołał/ zá máłą álbo zá żadną przyczyną/zá czymby sye mogło wielé złégo sstáć: ále gdy zádzwonią/ iuż iest znák/ że to idźie z stárßych / á z Vrzedowégo roskazánia. A thák w Mieśćiéch/ máią tego pilnie strzédz/ áby Dzwonek thák był chowan á opátrzon / áby dzwonić weń nikt niemógł/ iedno kiedy Vrząd roskaże: á zá dobrą bácznośćią/ áby sobie ßkody w tym nie vczynili/ á nie vpádli w ty pokuty/ któré w Polskiéy Rorony Práwie ná to są postáwioné.

O Złodzieystwách / o krádzionych álbo nálezionych rzeczach.

KRádzione rzeczy nie máią idż nikomu ku pożytku/ále ktoby ie zástał/máią mu być wrócone: á dawnością sye nikt w tym nie może bronić / chociaby dawno kupił krádzioną rzecz: á zwłaßczá w tych rzeczách tym więcey/których iáwnie nie vkázuią:ále choćby rzecz widoma / iedno że krádziona / iáko Kóń/ Bydle/ ktoby z kąd przyiął á poznał/ tedy w they rzeczy dawność nie idźie: A wßákoż nie może być rozumiano/ áby sam vkradł/gdy tego nie táił. Specul. Saxonum libro ij, Articulo 36. & Iure Municipali Articulo 56.

KOniá gdy sye ktho imie v kogo/ álbo rzeczy krádźibney: Thedy gdy sye ciągnie ná zawodźce then v kogo zástano / ma mu być dopu-

ßczono. Iure Muni: articulo 132. & articu: 135.

RZeczy náleżioney ktoby nie wrócił / á nayda ią v niego / ma być karan iáko o Złodźieyſtwo. Thákże też v kogoby krádżioną rzecz záſtano w iego ſkrzyni / álbo w iego komorze / do ktoréyby ſam klucz nośił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodźieyſtwo: oprócz żeby ták máła rzecz byłá / ktoraby oknem wrzućić mógł: tedy ſye ſprawić ma że nie wiedźiał. Speculo Saxonū Libro ij, Articulo 35.

ZLodźieyſkie rzeczy v kogo záſthaną / á dowiódłby że ie kupił / ieſli nie Iſtcem / thedy Litkupniki: tedy mu iuż o karánie nie idźie / ále zá co kupił / tedy ty pieniądze tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 36.

BDyby kogo obwiniono o rzecz krádżioną / kthoraby v niego záſthano / á ónby zaſtępce poſtáwić nie mógł / od ktoregoby to miał: tedy gdy ſye Litkupniki wywiedźie: iż to kupił / o gárdło mu nie idźie: ále powinien to co v niego záſtano / gdy dowiedźie then czyiá rzecz ieſth wrócić: álbo ieſliby tey rzeczy nie krył / á iáwnie ią vkázował: ieſli ná kóniu / iżby ná nim iáwnie ieżdżił / tedy zá dowodem tego / czyiáby tho rzecz

była własna vkrádżiona / powinien wrócić: á nic innégo o to nie pokupi/ ten co v niego zástano/ iedno the rzecz trácí. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 35. Et libro iij, Articulo 36. Et ad idem Iure Municipali Articulo 56.

KRádżioną rzecz swoie / gdyby kto v kogo zástał/ nie ma iéy gwałtem brać: á ieśliby ią gwałthem wżiął / może być poiman / y przed Sądem o to obżałowan. Iure Municipa: art: 27. & articulo 112. & Speculo Saxonum libro ij, articulo 25. & articulo 70. & articulo 35.

KTho co naydźie á nie wróći / álbo chowa skrycie/ á potym to nayda v niego: zá złodźieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodźieyska kupi/ także ią też chowa skrycie: ále chocia kto rzecz złodźieyską kupi niewiádomie/ á nie tái tego / nie chowa iéy skrycie / okázuie ią iáwnie/ ten zá złodźieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 37.

ZLoiczyństwo/czworákim obyczáiem może ieden popełnić: ieśli sam co vczynił / ieśli rádził innemu ná to / álbo ieśli roskazał / álbo ieśli Złoczyńce przechowywał / álbo rzeczy thák Złodźieyskim obyczáiem od nich bierze Speculo

Saxonum libro ij, Articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

ZBożá álbo Owoce/ gdy ktho w nocy z Polá vkrádnie/ álbo z Sádu/ álbo z Gumná/ tedy ma być obieżon: á zwłaszczá o Zbożé. A ieśliby we dnie krádł/ tedy ma być ściet. Iure Municipali Articulo 38. Et Speculo Saxon: libr: ij, arti: 39.

ZRzeczy krádżioné/ Dźiedźicy álbo Potomkowie/ nie powinni odpowiedáć/ po śmierći swégo Oycá álbo Brátá: oprócz iżby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem/ álbo Brátem/ po których spadki biorą: álbo iżby doświádczono/ iżby tákié rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ié wzieli/ y vżywáli ich: tedy w tákiéy rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

O więźniach á o Złoczyńcach.

WIeźniá żadnégo Vrząd żadny/áni nikt nie ma puśćić bez iego woléy. Gdy théż kto kogo dą wsádźic o dług/ álbo o iaką swą krzywde/ á do Kaźni go przyymą/ w Mieście/ álbo téż we Wśi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił/ Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiékł bez dobrowolnégo wypuszczenia/thedy ma przyśiądz Sędźia/ to iesth Wóyt álbo Burmistrz/ iż do tego przyczyny nie dał. Vt de hoc Iure Munici: articu: 17. Y powinien Sędźia álbo Vrząd opráwić á opátrzyć dobrze Komore/ gdźie sadzáią: Jáko o tym Iure Munici: artic: 59.

GDy kogo wsádzą żeby ná gárdło śiedźiał: iesli ij dádzą ná Rekoiemstwo/ thedy wedle Máydeburskiégo Práwá/ iuż mu o gardło nie idźie/ ále iuż ma być innymi winámi/ álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: i, articu: 65.

Et Iure Municipali Articulo 27. & Articulo 117.

WÁ śmierć nikogo ſkázáć nie máią / iedno álbo áż ſye ſam wyzna/ álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: Y áczby Złodźiey kogo powołał/ y śmiercią tho ſwą zápieczethował/ Tedy ten kogo powołał/moze ſye odwiéść ſwą przyśięgą: oprócz żeby inné świadectwo á dowod przeciw iemu było. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć / á onby ná Cmyntharz vćiekł / álbo do Kośćiołá: tákiégo Kośćioł nie ma bronić. ¶ Zyd vczyniwſzy co złégo á do Kośćiołáby vćiekł/chociaby ſye też krzćić obiecował: może być wźięt/ á owſzem gdźieby ſye bronił/gdyż Zydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo: lib: ij, arti: 2. Też Sługi niewolné kto ié ma: Tátáry/ y inné niewolniki/tych też Kośćioł bronić nie ma/y owſzem wydáć. Co Kośćioły łupią álbo gwałcą / thęż ich bronić nie máią / álbo co Dźiéwki álbo Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki: álbo iáwné Cudzołożniki/ gdyby ié goniono / żeby tám vćiekáli/ nie máią ich bronić. Iure Municipali arti: 9.

CYdzołoſtwá iáwné / ty máią być záwſze ka-

ránė/

ráné/ thák Mężczyzná iáko Białegłowy: nie ma thego Vrzad nigdźiéy dopuścić/ y owßem gárdłem o to wedle Práwá záwße karano. Speculo Saxonum libro íj, articu: 13. & libro iij, artic: 1.

TEż in Legibus Lex Iulia karze Cudzołożniki: Theraz ty rzeczy bárzo sye zábieżały/ że nikogo o tho nie karzą: á théż Pan Bóg káźni dopußcza/ o iáwné rzeczy/ iáwnie kárać raczy.

O Pożodze.

POżogá/ iż tho iest zły á okrutny vczynek: Thedy te spráwe obwiniony o Pożoge ma czynić: Iż gdy go obwinią przed Práwem/ iż spalił Dóm/ Gumno: Tedy then obwiniony támże przed Práwem ma miánować troie ośmnaśćie Swiádków: á powód ten kto żáluie/ komu sye krzywdá y ßkodá stałá/ ma obráć z nich ośmnaśćie/ z ktorymi obwiniony przysiądz będźie powinien. A gdźie/

by sye nie spráwił / tedy gdy go powod po przysieże/ogniem ma byc spalon: czym zgrzeßył/tym ma pokutowáć. A taki Sąd o Pożoge/ tedy Polskim Práwem sądzą / á nie Máydeburskim: ácz théż y w Máydeburskim Práwie o tym niéco náp isano.

O Sfátszowániu iákiey rzeczy/ álbo Kupiéy.

RZecz iáką gdyby kto przedał fałßywą / á ten co kupił winí go o tho/ że mu rzecz fálßywą przedał: Jesli sye przy że nie przedał / álbo ácz sye zna że przedał / ále powié że nie wiedźiał/ á nie przyrzékał mu zá fałß: Tedy ten co kupił / sámotrzeć ma tego do wieść / że mu zá dobrą kupią przyrzékł. ure

Municipali Articulo 99.

GDźieby ktho ná kogo fálſzywie ſkárżył / á then obwiniony / zá thą ſkárgąby ćieſzkość iáką álbo wieżienie podiął: gdyby ſye thego potym ſpráwił / że był niewinnie oſkárżon: tedy ten co nań żáłował / tóż ma ćiérpieć co on ćierpiał. Speculo Saxonum libro i, articulo 69. Et Speculo Saxonum libro ij, articulo 8. Et Speculo Saxonum lib: iij arti: 69.

O Opiekunach.

OPiékuni Vrząd / od Wiérzchniégo Páná / álbo Mieyſki / powinien opátrzyć: Aby Opiekunowie ſye viśćili / áby dźiećinnych rzeczy nie vtráćili: Oprócz tych Opiekunów / które Oćie vſtáwi / ći nie powinni iſtoty czynić. Speculo Saxonum libro i, Articulo 23. Et Iure Municipali Articulo 26 & Articulo 49.

OPiekuny / może kożdy vſtháwić Dźiećiam

swym mimo inné przyrodzoné/ Tylko áby tho vczynił przed Sądem / á powiedział przyczyny / czemu to czyni. Opiekun théż przyrodzony / powinien Inwentarz vczynić / y viśćić śiérotam ich dobro/áby im tego nie vtráćił. Y nie może Opiekun skáźić/ zniszczyć/ imienia dźiećinnégo/áni przedáć/ zástáwić/ áni z dźierżenia swego wypuśćić. A gdźieby śiéroty vmárły/którymiby sye opiékał/ tedy y tym ná któré spadek po nich przyydźie/ powinien liczbe czynić : Jáko o tym Speculo Sax: libro i, art: 23. Et ad idem de Tutoribus libro i, Articulo 42. Ale ći Opiekunowie kthóré Oćiec vstáwi / mimo przyrodzoné Dźiećiam swym / ći nie powinni tákiégo Inwentarzá czynić : á to z téy przyczyny/iż nie sami do tego przychodzą/ ále ié Oćiec pstáwił/ y wierzył im tego/ tedy wszytká spráwá opieki/ iuż ná ich wierze zależy. A iákié Imienié Opiekun weźmie w swoie opieke/ thákie záśie wróćić powinien. A iesli ma z dźiećmi Imienié swoie spolné / nierozdźielné : tedy gdy dźieći ku látom przyydą / Imienié z nimi rozdźieliwszy/ powinien im liczbe czynić/ á Imienié im spuśćić. ¶ Téż Opiekun gdźieby iásné długi zápisáné/álbo z Dekrétu Sądowegó/ á spráwiedliwie ich Oycá płáćił / á onyby thego przyiąć niechćiáły/ tedy bliższy Opiekun tego dowiéść wedle Práwá / niżliby ony tego odeprzéć

miáły.

miały. Iure Municipali Articulo 26.

Opiekun przyrodzony / gdźieby Inwentarzá nie vdźiałał: Tedy powinien wßytki długi zápłácić/ choćby Máietnośći Dźiećinnéy ták wiele nie było. Speculo Saxonum libro i, Artic: 6. & Artic: 23. Gdyż to kożdy ku ßkodźie czyni sobie/ kto sye wedle Práwá nie záchowywa.

Opiekun / nie może Imienia Dźiećinnégo przedáć/ áni zástáwić / iedno z thych przyczyn: Naprzód / gdźieby przyßło Wiáno záplácić/ żeby go Niewiástá czekáć nie chćiałá / á nie było skąd ináż zápłácić / żeby gotowych pieniędzy nie było/ iedno z Imienia dźiećinnégo / musiáłoby sye plácić. ¶ Druga przyczyná/ gdźieby taki głód przyßedł/ żeby ináż wyżywić sye ty dźieći co w opiece są nie mogły/ gdyż y kośćielné rzeczy/ ſłußnie ná then czás w táką przygodę mogą być przedawáné. ¶ Trzecia/ żeby broniąc Imienia dźiećinnégo/ nakłádáiąc ná Práwo/ álbo broniąc ich od gwáłtu / żeby Opiekun ináż obronić ich nie mógł/ prze vbóſtwo ich: álbo gdźieby téż rzeczy śierotcé v Żydów były zástáwioné / żeby ßłá ná to lichwá/ álbo inné ßkody z tąd przychodźiły: álbo długi iáwné/ ná którychby były álbo Zapisy álbo Chyrográfy/ które sye z práwá plácić

muſzą: oprócz tych przyczyn które ſye napiſały / przez żadną inną przyczynę / nie może Jmienia dźiecinnego przedáć: zaſtáwić Opiekun: á wſzákoż kożdey przyczyny z tych / Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich Jmienié było przez Opiekuná rozprzedano / Práwem tego dóydź mogą: oprócz gdźieby Opiekun vkazał / że ku ich ſye to pożytku ſtáło: tedy chcąli Jmienié mieć / temu kto kupił / muſzą pieniądze odłożyć. Ągdy przyydą ku latom / tedy ku takowemu Jmieniu niemogą przychodźić dłużey / ieno póki Rok y dźień nie minie: to ieſt / Rok y ſześć Niedźiél: gdyby byli támże præſentes, gdźie Jmienié ich / iáko zową pod iednym Dzwónem. Ale ieſliby ié w cudzych Ziemiách chowano / tedy im dawność nie idźie / iedno we trzydźieści Lat / y w Rok / y w dźień / to ieſt w ſześć Niedźiél: Jáko o tym Iure Municipali Articulo 26.

SYróty bez Opiekunów ſwych nic czynić nie mogą. Opiekuná też niepożytecznégo á ſzkodliwégo / przed Práwem może Mátká / álbo Bábá dźiecinną obżálować: á Opiekuny tákié / śiedmią Swiádków máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápiſano / że Niewiáſty niemogą nic czynić / áni winić nikogo iedno o ſwą własną krzywdę: A wſzákoż oſobné Práwo vczy-

niono

niono dla śiérot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiaśte obwinioni. Speculo Saxonū Libro i, Articulo 41. Et Iure Munici: Articulo 26.

Opiekun gdy dźieći ku látom przyyda / powinien Jmienié spuścić: á gdźieby nie chćiał spuścić/tedy ma przywieść ten kto Jmienié swé mieć chce / przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowśkiégo / á dwu z rodzáiu Mátczynégo / ktorzy máią wyznać látá iego: thedy mu Sąd ma przykázáć Jmienié /á Opiekun ié powinien spuścić. A látá dźiećiom / Páchole we czternaśćie lat/ á Dźieweczká we trzynaśćie. Iure Municipali Articulo 26.

Opiekun Opieke thráći / gdy śye niewiernie w opiece záchowywa / álbo ieśli był w nieprzyjáźni z Oycem tych śierot/ ktorymiby śye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinné rzeczy źle rozsáfował/ przedał á vtráćił: álbo ieśli Dećiam pożywienia nie dawa / álbo ieśli nie vdźiáłał Jnwentarzá rzeczy Dźiećinnych / álbo gdyby pieniędzy ktoreby z Opieki przychodźiły / nie kładł śierotom/álbo Jmienié ich niewiernie spráwował: Tedy tákiégo Opiekuná mogą winić/ Mátká/Bábá/Ciotká tych dźieći/ ktoraby iedno wiernie á ku dobrému dźiećinnemu czynilá: ál-

bo żeby też ten Opiekun/ Długów Oycá ich ná nich / będąc sam ich Opiekunem dochodźił/ nie czekáiąc ich lat. Speculo Saxonum Libro i. Arculo 41. & Iure Municipali articulo 26.

OPiekuná gdźieby niebyło/ tedy Pan wiérzchni/ álbo Vrząd Rayce w Mieście máią postáwić Opiekuny/ktore zową Láćinnicy Curatores. Speculo Saxon: lib: i. artic: 41.& art:47 Et Iure Municip: Articulo 26.

OPiekun nie może Imienia dźiećinnego kupić/ áni sam przez sye/ áni tym obyczáiem iżby innemu przedał/ á on potym od onego dostał: czego niema czynić/dla podeyźrzenia y oßukánia. Speculo Saxonum Libro i. Articulo 44.

OPiekunów Mátká powinná od Vrzędu prośić Dziećiam swym /gdźieby opiekunów niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / Tedy gdyby Dźieći zmárły/ spadku niebędźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Cesarskiego/ do ktorego sye vćiec máią / gdy Máydeburskiego nie stawa. Vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 23.

NApisano dosthátecznie w Práwie / áby śiéroty nie-

roty niebyły ni w czym oszukáné: y dano obyczay / iako sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż mało ich co to dźierżą/ Przyiaćiele o to nie dbáią/ Vrząd tego nie doyźrzy: tedy po wszytkiéy Koronie Polskiéy wielkié sye szkody á krzywdy śiérotam dźieią / ták iż dźieći ku látom przyszedszy rzadko k swemu przyydą/ áby sye im to spełná wroćiło / co im sprawiedliwie należy: á zwłaszczá gotowé pieniądze / y inné rzeczy ruchomé: Oco sye trzebá bać gniewu Bożégo/y karánia zá to/tym ná ktorych tho należy.

O Dźiećiach które lath nie máią.

Dźiećie / poki do Lat rostropnych nieprzyydźie/o żadny wystep ná gárdle nie ma być karano: Jesliby téż kogo zábił álbo ochromił / Tedy Opiekun / z iego Jmienia powinien tho nágro-

dźić y zapłácić/ tákże y ßkody / któreby dźiécie vczyniło / gdyby ná nié wedle Práwá dowiedźiono. A ieśliby kto dźiécie zábił / zápłácić ié ma iáko głową nieśie. Jeśliby też kto cudzé dźiécie miotłą álbo zá włosy ſkarał/gdy iedno przyśieże iż to vczynił zá wyſtępem iego : nic za to nie pokupi. A wßákóż dźiécie niegdy bywa karano/ zá wielki wyſtęp / któré iuż ieſt bliſko lat roſtropnych : ále ieśliby był ießcze bliżßy dźiecińſtwá niżli lat vſtáwionych/to ieſt czternaśćie lat : tedy nie ma być karan na gárdle/ ále Opiekun zań zápłácić ma. Dźiécie á ßalony/ gwałtu vczynić nie mogą : bo gwałtu nie może nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyſlnie á dobrowolnie : á dźieći y ßaleni / ći rozmyſłu nie máią: A tyák ná gárdle nie máią być karani/ tylko ßkody któré vczynią/ máią być płácone. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 65. & libro iij, Articulo 3. Et Iure Municipali Articulo 38.

Dźieći gdy Oćiec vmrze / nie powinny żadnych długow płácić zá Oycá vmárłego / álbo zá Máthkę / ieśli im czego Rodźicy nie odvmrą : á ieśli po nich żadnego ſpadku nie biorą : á ieśli wezmą/ tedy powinni będą długi płácić. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10. Et lib: i, Articulo 6.

Dźiećie ieśliby kto wsádźił ná Koń / thák Dewardovśky / ktoryby zadźierżeć śye niedał / á prześtoby ono dźiećie zábił : Pan onego Koniá powinien zápłácić / iáko wedle Práwá ieśt / ieśli Koń swoy mieć chce. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 40. Et Iure Municipali Articulo 38.

O Testámentách.

Testámentem áni mężczyzná / áni żeńśkie pogłowie / Jmienia swégo nikomu dáć / w chorobie leżąc nie może / bez przyzwolenia Dźiedźicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie stoi / Iż oftáteczna wola / ma być kożdemu wypełnioná : to śye ma rozumieć / o tych ktorzy wolni są w swym Jmieniu / gdy to vczynią we zdrowiu / y bedąc w dobrey bácznośći : thedy tákiego Testhámentu / gdźieby śiedmią świádkow

doświádczono / álbo iżby przed Urzędem tháki Testáment był vczynion: Dźiedźic dźierżeć powinien. Ale ruchácé rzeczy / ty może oddáć wedle woléy swéy kożdy. A ták sye to iedno rozumié o tych rzeczách / któré może Testámentem legowáć / to iest ruchácé rzeczy. Iu: Mu: art: 65.

TEstámentem thež Żoná / iáko y kto inny nie może nic oddáć / bez przyzwolenia Mężowégo / y ruchomych rzeczy. A Gierady téy nie może oddáć / chociaby téż y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, Articulo 31. & Articulo 52. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEsthámenta śiedmią Swiádkow dowodzą / gdźieby Urzędnie nie vczynion / á wiáry mu nie dano. Speculo Saxonum libro i, Artículo 8. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEstámentem przeto nie może nikt nic oddáć bez przyzwolenia Dźiedźicow: á z théy przyczyny to vczyniono / iż Oycowie nie báczni / álbo nie miłośierni / osthawowáli Dźieci swoié w vbostwie: oddawszy Testhámentem od Potomstwá swégo / iż nic álbo máło dźieciam zostáwiáli / co było przeciw dobrému obyczáiowi. A ták przeto to Práwo vczyniono / aby dźieciam

Máietność ich ostálá: ktemu téż kto co ma dać/ odkázáć/ ma tho czynić zá czásu/ poki sam tego vżywáć może: Abowiém kto co oddawa po śmierći/ iuż to nie iego/ále iego dźiedźiców. Zoná téż czyia nie ma być o to winiona/ kiedyby tákich rzeczy co zg i neło. Spe: Sax: li: i, artic: 52.

O Zastáwnych/ álbo o pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEsliby kto komu rzeczy stoiącé álbo leżącé zástháwił/ álbo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek/ chćiałby przéć/ iżby w naymie dźierżał/ álbo w obligá-

cyéy: Tedy ten kto náiął/ bliższy sámotrzeć przyśiądz/ niżli on komu zástáwiono / álbo náietho / przyśięgąby sye miał odwiéść: oprócz tego / iżby ten Dźiérżawcá mógł vkázáć / że tám tákié dźiedźictwo ma/álbo iżby mógł vkázáć obrone kupná swégo: Tedy ze dwiemá Swiádki gdy przyśieże/ to odźierży. ¶ Téż o rzeczy gdyby go winiono/ któré sye iáwnie nie vkázuią / tedy przyśięgą swą może odydź: ále gdźie o rzecz iáwną / która sye pokázáć może kogo winią / thedy kto żáłuie / bliższy náń dowiéść z Swiádki sámothrzeć: oprócz żeby kto vkazał rzeczy / á powiedźiał/ że są iego własné rzeczy/á nie tego co żáłuie: tedi bliższy dowiéść mimo Powodá / że to są iego rzeczy własné. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

POżyczy kto álbo zástáwi Koniá / száty álbo ktorékolwiek rzeczy Ruchomé / iesli ten komu zástáwią/ álbo pożyczą/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra/ álboby mu téż vkrádźiono: tedy ten kto zástáwił / swych rzeczy pátrzyć á vpomináć sye ma/ nie v kogo innégo / iedno themu v kogo zástáwił. Jesliby théż vmárł ten v kogo zásthá wiono / thedy od iego Potomká máią thego pátrzyć á dochodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

POżyczáną rzecz / kożdy powinien wrócić nie skażoną / nie pogorszoną / álbo thák zá/płácić wedle ważności. ¶ Ale kto da rzeczy ku/chowániu / iáko Láćinnicy zową in depositū, ku wiernéy rece: ieśli zgorzé/ álbo vkrádną/ álbo nie przyiaćiél wźmie: tedy gdy przyślegą dowiedźie ten co mu chować dano / że w tym zdrády álbo oßukánia nie vczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płácić niepowinien. A z théy przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywaß/ albo vżywać możeß: A thák wrócić nie skażoné/ álbo záplácić ma. Ale to co schować dádzą / ponieważ vżywać teğ niemoże/ tedy też płácić nie powinien/ ieśli zginie: gdy iedno dowiedźie ten kto chował / że w tym oßukánia żadnégo nie vczynił. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

ZAśtáwiłby kto v kogo bydle iákie/ koniá/ álbo mu náiął: gdy zdechnie/ thedy then kto ie chował/gdy przyśieże / że nie iego wina zdechło/ áni temu dał przyczyny: Thedy go nie powinien płácić: tylko to trácí/ co ná nié dał/ álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

GDyby kto máiąc Jmienié w zaśtáwie bu/dował: tedy gdy Jmienié wykupuią / ten

co budował/ może ono znieść chceli iáko swé. A ten ktoby wykupował/nie może mu tego bronić. Ale ieſliby co zbudował / álbo opráwił/ w thym domu który mu záſtawiono/czegoby w onym domu trzebá / iżby pobić álbo opráwić dał : bez czego dom beż ßkody być nie mógł : Thedy then co wykupuie/ powinien opráwić to / co ná opráwę nałożono. Iure Municipali Articulo 140.

RZecy pożyczáney / niema nikt k czemu innemu vżywáć/ iedno thym obyczáiem / ktorym mu ié pożyczono. ☞ Ná przykład : Náiethoby iednemu koniá ná mile/ á onby ná nim iechał dáley : A ták w théy mierze powinien ßkodę płácić/ ieſliby ſye która przez to ſtałá. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 15. Et Speculo Saxonum Libro iij. articulo 5.

POżyczánych / álbo ku chowániu dánych rzeczy / nie może nikt hámować w długu/ áni w żádney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu/ kto to dał ſchowáć. Spec: Sax: lib: iij. arti. 5.

KTo ku chowániu rzecz która od kogo bierze / ma iáwnie brać : dla tego / á ſnadżbymu / dano rzecz krádżioną chować / którąby potym v niego náleziono/ tenby ſye przał coby ſchowáć dał

wáć dał. Thedy v kogoby ią náleźiono / o Złodźieyſtwo mógłby być obwinion. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádźioną thaiemnie chowa / iuż ieſt iákoby ſam vkradł. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 5.

GDY kto pożyczy / álbo záſtháwi rzecz ktorą ſwoie / á zginie álbo ią vkradną: v żadnégo innégo ſye iéy nie może vpominać / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule libro ij, Artic. 32. że ktoby ſwą rzecz nalazł v kogożkolwiek / tedy iéy dochodźić może: to ſye ma rozumieć o rzeczach krádźionych / á nie o pożyczánych: bo pożyczánéy / álbo záſtáwionéy rzeczy: nie ma ſye ni v kogo własniéy vpominać iedno thám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 60.

O Naiemnikach/ a o Naymiech.

TEn co Imienié álbo dom v kogo naymuie/ gdźieby nań żáłowano/ żeby naymu nie zápłáćił: A onby powiedźiał/ że zápłáćił/ sámotrzeć tegᵒ ma podeprzéć że zápłáćił. Albo pan gdźieby chćiał dowiéść/ że mu nie zápłácono/ bliższy dowiéść. Może théż Naiem wypowiedźieć przed czásem Naiemnikowi/ ten co naymuie/ gdy mu Czyńszu Náiemnik nie zápłáći: álbo gdy then co iego Imienié iesth/ chce tám sam mieszkáć/ álbo tám budowáć: álbo gdźieby Naiemnik w onym domu niepocześnie sye rządźił á spráwował. Specu: Sax: li: ij, arti. 59. Et Iure Muni: articu: 140.

GDy kto naymie dom/ álbo grunt/ rolą ꝛć. szkodá któraby sye kolwiek sstáłá/ tedy nie tego co náiął/ ále co mu náieto iesth/ gdźieby ie-

dno dom

dno dom álbo Jmienié w cále zoſtáło / ták iáko mu náieto: Ale w innych rzeczach / iáko w pożytkách / ßkodá zoſtawa przy Naiemniku: Abowiém gdy pożytek ma / nie da wiecéy / iedno co zmówił. Tákże téż gdźie ßkodę ma / nie ma dáć mniéy / iedno iáko zmówił. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 59.

BDy ten vmrze co náiął / tedy potomkowie mogą naiemniká ruſzyć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 77.

JEſliby Pan chciał ruſzyć Naiemniká z Jmienia któré mu náiął / álbo żeby on théż chciał odydź / á w tym naymie dáléy śiedźieć nie chćiał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu w czás opowiedźieć: iéſli vmrze Naiemnik / potomek iego powinien z onégo Jmienia zápłácić / iákoby on ſam zápłácił: álbo ieſli téż Pan vmrze / tedy temu ná kogo Jmienié przypádnie / ma być zápłácono. Speculo Sax: li: ij, articu: 59.

TEN co naymie / może Naiemniká gdy mu Czyńßu nie zápłáci / pociągáć / nie pozywáiąc go do Práwá. Iure Municipali Articulo 140.

O szkodách domowych

STrzéchi Dáchowéy swégo budowánia/ nie może nikt ná cudzą źiemie puśćić/ y powinię cześć swégo Dworu grodźić: gdźieby tego nievczynił/ szkode któraby sąśiádowi vczynił/ powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby téż Sąśiad ná Sąśiádá skárżył/ z którymby miał śćiáne spółną/ ázeby sye śćiáná kaźiłá dla stárośći/ żeby opráwy potrzebowáłá/ tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedźiéć/ áby go w thym vpomniono/ áby spółem z Sąśiádem budował. A iesli nie skárży ten co sye szkody boi/ á zá tym budowánié pádnie ná iego dom: Tedy Sąśiad który przyczyne szkody dał/ opráwić to powinien: Ale ono drzewo co vpadnie do dworu Sąśiádowégo/ Sąśiádowi przyydźie. Zadny nie może drzewá áni budowánia stáwić/ áni kłáść do cudzégo domu álbo dworu/ bez przyzwolenia tego/ którémuby to ku szkodźie było: Albo żeby z tym

brzemie

brzemieniem Dom álbo on Dwór kupion / żeby to mógł zá Práwem vczynić. Speculo Saxoum lib: 2. artí: 49, Et Iure Municipalí artí: 126.

KOminy / Wychody / Chlewy świnié / od ściány / álbo od ogrodzenia Sąsiedzkiégo / bliżey trzech sthóp nie máią być stáwiáné: y kożdy Komin / Piec swóy / ma ták opátrzyć / áby iskry które lecą / domowi Sąsieckiemu nie szkodziły. Wychody też / które kto czyni podle domu Sąsiádá swégo: tedy áż do ziemie ma té zawrzéć. Te vstáwe vczyniono / áby ieden drugiému szkody nie czynił / áby kożdy piec swóy / álbo Komin opátrzył / áby z iego niedbałości / szkodá nie byłá. A ieśliby iákiégo opátrzenia vczynić niechciał / powinien istote vczynić / ieśliby szkode vczynił / áby zá to dosyć vdziałał. Abowiém chociáby Sąsiad o to nie żałował przed tym: A wszákoż gdzieby sye szkodá stałá / powinien oprawić / dla tego / że to Práwem opátrzono / y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articu: 51. Et Iure Municipalí articulo 124.

DOm gdyby khto chciał budowáć / álbo murowáć: ieśli Sąsiad chce z nim spólną ściáne budowáć / a nakład z nim / społem czynić: tedy nie powinien ieden drugiemu plácu swégo

nic vſtąpić / iedno społu ściáne budowáć / álbo murowáć. Ale ieſli Sąśiad nie chce budowáć / á nákładu vczynić: tedy temu kto buduie/powinien mu vſtąpić dla wywiedźienia ściány plácu domu swégo dwá łokćiá ná fundámencie / á ná górze łokieć: á to dla tego nakładu / który czyni ten co buduie/ że też te ściáne bedźie miał społną z nim/ iáko y ten co buduie. A to ſye ták záchowywa z zwyczáiu: á dobry zwyczay / tedy ieſth za Práwo / ácz piſánégo Práwá w któréy rzeczy nie bedźie.

DOM álbo budowánié ná czyim gruncie ieſt/ tedy zá gruntem idźie: to ieſt/ ná czyim gruncie ieſt / tedy tego ma być y budowánié: To ſye rozumié / gdyby kto co ná cudzym gruncie zbudował: tedy gdy wykupią z reku iego ono Jmienié / iuż ono budowánié przy Jmieniu zoſtawa. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 21. Et libro eodem, Articulo 53.

KTO kto vczyni do cudzégo domu / gdźieby ná thym Domie / álbo brzemie álbo obwiązek/ álbo powinowáctwo nie było żadné/ przecoby to vczynić mógł: ma to záśie ſwym koſztem zápráwić/ áby Sąśiádowi tym nie vbliżył. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49.

DOm Sąśiádá swégo ktoby skáził / złamał czásu ogniá/boiąc sye áby dla niego niezgorzał: Jesli tám ogień doydźie / ten co skáził nie powinien zá tho nic dáć: Gdźieby ogień nie doszedł/ powinien tho zásie oprawić. Gdźieby tho swą wolą vczynił nie z roskázánia Vrzędowégo/ tedy to sam powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij. Articulo 49.

SKody swym dobytkiem nikt nie ma drugiemu czynić. Pásterzá nikt nie ma chowáć osobnégo/ gdźie wszytká Wieś Pásterzá chowa: dla tego áby Pásterzowi płacey ktorą ma zá praca nie vmnieyszało sye. Speculo Saxonum libr: ij, Articulo 54. Abowiém gdźieby wolno kożdemu Pásterzá chowáć / á Pásterzá pospolitégo/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim/gdyby pospolitégo Pásterzá nie było: á vboższy przez chudobę/ Pásterzá osobnégoby sobie chowáć nie mogli.

WE Wśi álbo w Mieśćie / cokolwiek sye ostánie ku pożytku ich / áczby sye ná to wszytcy nie zwolili: tedy ná co wietsza część przyzwoli/ná to też ma przyzwolić mnieysza część ludźi. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 55.

O Zwierzetach szkodzących.

JEs/ kiernóż/ byk/ źwiérze kożdé/ Człowieká álbo téż bydle czyie gdy ráni/ álbo ochromi/ álbo zábije: Pan czyie źwiérze ßkodę vczyniło/ wedle thego iáko ktorey rzeczy ßácunk á zapláte vstáwiono/ dosyć vczynić á zapłácić powinien: A to ieśli ono dobytcze álbo źwiérze/ iáko iest pies/ gdyby sye o tym dowiedźiał co sye sstáło/ weźmie w swoie moc: ále ieśli go do śiebie nie weźmie/ y owßem wypędźi/ nie chowa go/ nie páśie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vßkodzono/ álbo komu sye ßkodá sstáłá/ ma wźiąć to bydle ieśli chce. Iure Municipali Articulo 123. Et Speculo Saxonũ libro ij, Articu: 62. Et Arti: 40.

SZkodę álbo obráze/ ieśli ktho weźmie od Zwiérzecіá/ kthóre z przyrodzenia ßkodliwe iest/ iáko Niedźwiedź/ Wilk: ieśli ie kto chowa ná mieyscu thym pospolithym/ kedy Ludźie

chodzą/

chodzą/á obráźi kogo: powinien ten kto ié chowa płácić. A ieśli ié chowa ná mieyscu osobnym/ iżby kto nie máiąc tám co czynić ßedł tám/ á wźiął obráze: Pan onégo zwierzęcia/nie powinien tym obyczáiem płácić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49. Et Iure Municipali Articulo 38.

❖ ❖ ❖

O Sędźiach/ y o spráwiedliwośći czynieniu.

SĘdźia kożdy nie ma innák sądźić/ iedno wedle Práwá piśánégo: y nie może áni má innégo Orźélu dźiáłáć iedno wedle Práwá: á poki Práwá Máydeburskiégo stáwá/ ma być im sądzono: á gdźieby go iuż nie stáło/z Práwá Cesárskiégo máią brać Artykuły/ iáko ku któréyby rzeczy należáło/ á wedle

tego sądzić. Videlicet in deffectu Iuris in Saxonicis recurritur ad Leges. Vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, in Prologo. Et Spec: Sax: lib: iij, Articulo 30. Et Spec: Saxon: lib: iij, art: 36. & lib: i, articu: 18. & lib: iij, Articulo 44. Et Iure Munici: Articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy Sędzie z potrzeby czynić powinni: Naprzód Opiekunowie o krzywde Siérót którymi sye opiekáią: Abowiém gdzieby o ich krzywdy nie czynili / tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie téż własni / gdyby Rodzicá ich którego zábito / powinni o to czynić: boby spráwiedliwie tym Dziedzictwo stráćić mieli / gdyby tego zániedbawáli. Maż téż o cudzołostwo Zony swéy / á to przeto / że mu to sromotę niesie: á o sromotę swą kożdy powinien mówić. Speculo Saxonum libro i, Articulo 62.

SEdzia żadny swéy rzeczy sądzić nie może. Iure Municipali Articulo 27.

SEdzia niegdy może sądzić ty / którzy nie są pod iego Jurisdicyą / iáko są Kupcy / którzy y tu y owdzie kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym Práwem nie są / gdy ié pozową / odpowiedáć tám powinni. Spec: Sa: li: i, ar: 70.

Gdzie

GDźie sye która rzecz práwem pocznie / thám téż ma koniec mieć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 13.

SZácunek swóy kożda rzecz ma / y ták kożda rzecz ma być płáconá / iáko iesth vstáwiona: Acz kto drożey ßácuie ná żálobie swéy / ále Sędźia ma y powinien to moderowáć / iuxta Vergeldum. Speculo Saxonum libro i, artic: 68.

SPráwiedliwośći nie powinni áni máią w Mieśćiech ináczéy czynić Ráyce / álbo Vrzędnicy Mieyscy / iedno tym Práwem / w którym śiedzą / to iest Niemieckim: oprócz o rány y o głowę / o to Polskim Práwem ma być sądzono: á zwłáßcżá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią w tákich rzeczách. Ale sámi miedzy sobą / którzy śiedzą w iednym práwie / o Rány / Tedy w tymże Práwie / y sądźić / y odpowiedáć sobie máią: ále obcym Polskim Práwem / ták iáko sye nápisáło / spráwiedliwość czynić máią. A o złodźieystwo / tedy tymże obyczáiem Práwá / w którym śiedzą / sámi sobie máią odpowiedáć / y sądźić sye. Ale komu innému / tedy wedle obyczáiu źiemie / ták iáko tu iest vstáwá w Podolu / ma o złodźieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwiniony /

obwiniony/ wedle obyczáiu támtéy źiemie / któ-
ry ſye tu z żadnym Práwem niezgadza. A ten
Artykuł wedle zwyczáiu á Práwá Poſpolitégo
Polſkiégo ma być chowan.

GOśćinné Práwo ma być prędßé/niżli tym
co tám mießkáią / álbo przylegli ſą: y ma
im być ſpráwiedliwość vczyniona / nadáley do
trzeciégo dniá. A zá Gośćią ma być rozumian /
ktory iednégo dniá nie może doiechać do onégo
mieyſcá/ gdźie ſpráwiedliwośći ßuka. Iure Muni-
cipali Articulo 46.

GDy ktho ná kogo żáłuie / thám gdy mu ſye
ſpráwi on / álbo doſyć vczyni na kogo żá-
łuie / powinien mu téż záśie odpowiedáć támże.
A wßákoż powinien mu ſye piérwéy vſpráwie-
dliwić o co go winuią/ tóż dopiéro nań ma żało-
wáć o ſwé krzywdy: á poki mu ſye nie vſpráwie
dliwi / tedy ten nie powinien odpowiedáć / co
piérwéy żałował. A ieſliby téż wielé ich iednégo
winiło/ thedy nie powinien im odpowiedáć / áż
ſye z piérwßym Sądownie odpráwi: á wßákoż
ma iſtotę vczynić / że ſye vſpráwiedliwi kożdé-
mu. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13. Et
Articulo 12.

SEdźić áni skázowáć zárázem ná predce niema Sedźia / w rzeczách innych: oprócz o rzecz gwałtowną sądźić powinien/ktora odwłoki nie ćierpi/ álbo nieśie ná sobie Gorące Prawo. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70.

SEdźia żadny / nie ma sądźić wedle wiádomości swéy: ále iako vsłyszy/ wedle żáloby y odpowiedźi/ ták wedle tego skázowáć / y sprawowáć sye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo 1.

NAkłády z zwyczáiu nie bywáią inné skázowáné / iedno ktorych kto Akty dowiedźie / tám gźie sye prawuie. A wszákoż ná to by miáło być baczenié / kto muśi dáleko ieźdźić / á dugdy áż do Litwy zá Krolem: takié nakłády/ nie mogą być Akty dowiedźione: Ale muśi być ná nié dowod inny / to iest Przysiegá. Abowiém kto wygra w Prawie ktoréy rzeczy / thedy then Prawem zwyćiężony ma nákłády płácić/ten kto zyszcze tego/ o co sye prawowáli. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 8.

GDyby kogo obwiniono przed Sadem oblicznie / á onby od Sądu vćiekł / álbo

odßedł: Tedy ty rzeczy / o co ſye przed Sądem rzecz dźiáłá / máią być Powodowi przyſądzone. A gdźieby théż ná niewinnégo żałowano / Tedy z niewinnégo może być winny / z pięći przyczyn. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 45.

SEdźia niema nikomu vkrácáć czáſu przedłużenia / iáko w ktoréy rzeczy należy wedle Práwá / iáko o dług álbo o inné rzeczy pozwánému. Ale powodowi nie dawáią dylácyéy / odwłoki: Abowiém Powód ma doſyć czáſu rozmyſláć ſye ná to / o co żáłuie: Tákże téż ma być vczyniono czáſu pozwánému / áby ſye rozmyſlił / á odpowiedźiał. Speculo Saxo: lib: ij, Articu: 2. A wßákóż w niektórych rzeczách y pozwánému nie dawáią dylácyey / iáko gdy idźie o rzecz máłą / która łácno może być roſpráwioná: á miedzy vbogimi oſobámi dla vtráty á nakładu ich / miedzy tymi zárázem ſpráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie / Iż kogo pozową / ma przéć álbo znáć. Gdźie téż idźie o gwałtowné rzeczy / o co zárázem ſpráwiedliwość czynić powinna rzecz. Jeſli téż kogo vbiią / álbo o ſfálßowánié Liſtów / przećiw tym co fálßuią / álbo przećiw tym co ié piſßą / álbo co ié noßą / álbo przećiw Swiádkom fálßywym: zárázem po żałobie ma przéć álbo znać. Wßákże w tych rze-

czách ma obronę pozwány wedle Práwá/ y dylácyé. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 3.

DRoge wolną / iedną Wieś drugiéy ma dáć ode Wśi do Wśi: á ktoby sobie nową drogę czynił/ gdźie iéy przed tym nie było / tedy może być o to Práwem pociągnion. Speculo Saxo: lib: ij, articulo 27. & art: 47. A drogá ma mieć ośm stóp w szérzą. Speculo Saxonum lib ij, artículo 59. Et Iure Municipali articulo 131.

GDy co ná Sądźie śiedzą / nie máią tákich rzeczy przypuszczáć á przyymowáć/ iż gdyby kto rzecz swą którą w Práwie wiedźie/ spuścił/ álbo przedał możnieyszemu álbo przełożeńszemu/dla vćiśnienia vboższégo/ áby to vboższemu co szkodźić miáło: y owszem táki który spuszcza/ álbo przedáie/ swą rzecz trácić ma. Speculo Saxonum libro i, Articulo 48.

JEśliby komu łáiano / á on też zásię łáiał/ á odmawiał: nie powinien tákich słow oprá-wowáć/ gdyż odmawia / á nie sam początkiem / áby przymawiał: bo nie powinien nikt nikomu czynić poczćiwośći kto mu łáie. Speculo Saxonũ libro ij, Articulo 16. & libro iij, Articulo 45.

ACzby kto był niewinien / winnym ſtáć ſye może z tych przyczyn: że złodźieyſką rzecz v niego záſtano/ wroćić mu ią każą/ á on nie wroći. Speculo Saxon:libro ij, Articulo 36. Kto niedopuśći ßukáć v śiebie gdy z Sądu poślą. Speculo Saxo: li: ij, arti: 22. & arti: 13. Albo ktoby kogo złáial / zeſromoćił: á ſkazano mu / áby mu to opráwił / á onby niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxon: libro i, artic: 68. Gdy też odpowiedáć niechce / gdy nań żáłuią o co przed Sądem/ iuż winien oſtawa. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 45. & Specu: Saxo: libro iij: articulo 39:

KAránié ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy tym perſonam ma być odwłoczono: Niewieśćie brzemiennéy/áż porodźi. Dźiećięćiu któré ießcze ku látom nie przyßło / á Opiekálnikáby nie miał: Thedy odkłádáią do drugiégo Sądu/ áby Opiekuná miał. Szalonému/ áby poznano ieſli z ßaleńſthwá to vczynił / álbo z innéy przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 3. & libro ij: Articulo 55.

Z Mnimánia / thrzech rzeczy nie ma nikt czynić. Naprzód/ że mniémá á pewnie niewié/ przyśiądz nie ma. Wtóré/ nie ma nikt ſądźić z

mnimá-

mnimánia: Abowiém mógłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzećié / o mnimánéy rzeczy nie ma być ták dźierżano/iáko iuż o pewnéy wiádoméy práwdźie. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 8.

SĘdźiowie/Przysiężnicy/trzeźwio máią sądźić / y skazánia naydować. Speculo Saxonum libro iij Articulo 69. & libro i, Articu: 59.

SĘdźia żadny áni srodzéy áni też lżéy/ o występy nie ma sądźić / iedno iáko w Práwie napisano. Speculo Saxonum libro iij, articu: 86.

DO Duchownégo Sądu / gdźieby Swiecki Swieckiégo pociągnął / o rzeczy któreby Sądowi Duchownému nie należały/ á o ßkodeby tym przypráwił drugiégo: Tedy gdyby go o to Práwem pociągniono: winámi ma być karan/y ßkodę ma opráwić temu/kogo pociąga do Duchownégo Sądu. Speculo Saxonum libr: iij, Articulo 87. & Iure Municipali Articulo 28.

SĘdźia gdy śiedźi ná Sądźie Gáionym/ tedy coby sye przed nim dźiáło / może świádczyć / y z Przysiężniki: á inedy / thedy nie waży świádectwo iego: kiedyby mu wiáry nie dano /

muśiałby przyśiądz. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 88.

ACzkołwiek ieſt wielé rzeczy roznych/wßákże iednák k ſobie podobnych. A ták iedno Práwo z drugiégo pochodźi. A przeto wſkazániu rzeczy/iednégo Práwá vżywáć możemy. Abowiém gdźie ſą rzeczy k ſobie podobné/ tedy théż Práwo ieſt podobné ktemu. Bo gdźie iedná rzecz ku któréy podobna / w tákich téż rzeczách iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. Et Libro ij, Articulo 12.

SEdźia/to ieſt Burmiſtrz/Wóyt/ może być przeświádczon we dwu rzeczách : Jżeby ſpráwiedliwośći nie chćiał vczynić/ gdyby iey v niego żądano : A ten co o to żáłuie/ miánuie Swiádki którzy przy tym byli. Tedy Powód przećiw tákiému Sedźiému / ſámotrzeć ma dowód czynić. Albo gdźieby ſye ſedźia chćiał odwiéść / tedy ſámotrzeć z równymi świádki/ którzy przećiwko iemu świadczyli/ma ſye odwiéść : á to w tych rzeczach / które o pothoczné krzywdy / álbo ſprawy miedzy ludźmi ſą. Ale gdźieby było około téy ſpráwy / o którąby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/gdźie ſpráwiedliwośći nie czyni : Powód ſámośiódm ma tego dowiéść. Vt de

hoc Iure Municipali articulo 17. Z łákomstwá/ z boiaźni/ zá dáry/z nienawiśći/nie ma sye bać bogátszego/ áby iemu dla strachu / álbo komu k woli/miał swóy Sąd niespráwiedliwy czynić/álbo sądzić z nienawiśćiy/ iżby sye ná kogo gniewał / álbo z łáski/ iżby komu życzył/ nie ma sądzić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Muuicipali Articulo 18.

DEkréty Sądowé / z thych przyczyn mogą być skażone: ieśli ié Sędzia czyni ten któremu to nie należało/ to iest / nie w swéy Jurisdicyéy: ieśli sye niezgadza z Pozwem /to iest / o inné pozwano/ á o inné skazał: ieśli też táka sentencya nie ma w sobie álbo zdánia w strácie iedne strone/álbo wolnośći vczynienia: ieśli przez strón / iżby strony niebyły / álbo pozwánié przed tym nie było: ieśli też w Swieto Sentecya sye stánie / álbo nie ná tym mieyscu / gdźie zwykły bywáć. O czym w Cesárskim Práwie. A zwłaszczá gdy Sędzia nie w swéy Jurisdicyéy Dekrét vczyni. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 59.

W Innym Práwie nie powinien nikt odpowiedáć/iedno z tych przyczyn: Napiérwéy ácz w innym Práwie śiedzi/ ále tám imienie ma

gdźie go

gdźie go pociągniono. A ták dla oney máietnośći ktorą tám ma/ powinien odpowiedáć. Speculo Saxon: libro iij, articu: 25. & Iure Municip: artí: 28. & artí: 66. ¶ Wtóre gdyby kto tám iáki wyſtęp vczynił/ tám w onym Práwie gdźie go pociągniono/ thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzećie gdźie kto kupczy álbo ſye zádłuży/ tám też powinien odpowiedáć. ¶ Czwartę/gdźie kto żáłuie w Práwie/tám też zásie vſpráwiedliwić ſye ma: Jáko o tym Speculo Saxonũ libro i, articu: 61. & lib iij, artí: 79. & libro eodem artí: 26. & lib: i, artí: 70. Et Iure Munícartic: 28. ¶ A iż Sędźia z Vrzędu ſwégo może wßeláką ſpráwy ſądźić: Jáko o tym Speculo Saxonum libro i, artí: 59. Wßákże ma opatrzyć á ná baczeniu mieć / áby tych rzeczy / ktoreby iego Práwu á ſądowi nie należały nie ſądźił. Jeſliby też kto do iego ſądu pociągnion był o rzecz któraby iego Sądowi nie należáłá / ieſliby ſye niewyymował do ſwégo Práwá/ále tám odpowiedał: iuż to nie Sędźiégo winá bedźie/ále teg co ſye nie wyymował. Abowiem iuż ſkazánie bedźie powinien ćierpieć: ktoreby nic nie ważyło / by ſye był w Sąd niewdawał/ á do ſwégo ſye Práwá odzywał. Iure Municipali Articulo 28. Ale iednák to ſye wßytko zámyka w Artykule Speculo Saxonum libro iij, Articulo 25.

GDpowiedźieć ná żálobe ieden drugiemu powinien Sadownie: oprócz thym ktorzy są ná sławie y poczciwości zmázáni/iáko są złodźieie/ zbóyce: iáko o tym Specu: Saxon: libro i, articulo 37. Albo ktorzy są wywoláni/ álbo wypowiedzeni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. Albo gdźieby sye odkupili/gdźieby ie kárác z Práwá sromotnie skazano. Speculo Saxonum libro i, Arti: 40. Albo też żywot álbo członek odkupili/ w czymby iuż byli skazáni. Speculo Saxo: libro i, Articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono/ w żadnéy rzeczy bronić sye á odchodźić przysięgą nie mogą. Speculo Saxonum libro i, articulo 39. & libro iij, articulo 16. Et Iure Municipali Articulo 4. & Articulo 22.

ZLugu ieden ná drugim nie ma dochodźić w innym Práwie/ ieśli obádwá są á śiedzą w iednéy Jurisdicyéy/ tho iesth w iednym Práwie: á zwłaszczá gdyby dłużnik był osiádły. A ieśliby kto pociągnął do inney Jurisdicyéy/ niżli tám gdźie śiedzą ci obádwá: á ten obwiniony ciągnąłby sye do swégo Práwá/ ieśli go nieodeśla/á ten pociągnie ku Práwu tego co mu w inney Jurisdicyéy trudność á skodę zádał/ że go tám pociągnął/ gdźie go ciągnąć niemiał/ y

dowiedźie tego Listem od onego Sądu / do którego go było pociągniono: tedy ten który go pociągnął do innego Práwá / powinien szkodę á nakłády oprawić. Iure Municipali Articulo 68.

W Práwie kogo winią / powinien w odpowiedźi swey álbo przeć álbo znać: oprócz iżby kto powiedźiał áczby sye nie przał / ále że iuż dawność temu wyszłá / o co go pozywa: álbo iżby sye wymówał do swéy Jurisdicyéy / á do swégo Sedźiégo. Speculo Saxonum libro ij, Artic: 3.

O Appellácyach.

APpellácya / tá iedźie do sześci Niedźiel kiedy Pan iest w Ziemi: ále gdźieby Páná w Ziemi nie było / do którego sye áppellácya ciągnie: tedy do ośmi naście niedźiel Appellácyia składáią. A wszákże tá sześć niedźiel nie miałáby sye rozumieć / iedno gdy Pan do Ziemie przyiedźie. Speculo

Saxonum libro ij, Articulo 12.

SEntencya/ to iest skazánié/gdyby czyniono: Thedy ten komuby sye krzywdá widźiałá/ nátychmiast ma przeciw temu mówić/á do swégo Páná wiérzchniégo áppellować: Abowiém kto milczy/ á nie mowi o tho/ ten iuż przyzwala ná Dekrét. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 20.

APpelluie gdy kto/á nie przyniesie ná dálßym dniu gdy iuż Rok przypada skazánia álbo rzeczy pomocnéy/álbo nie dowiedźieli Legale impedimentum: tedy swą rzecz tráći/ten co áppellował. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 21.

APpellácyą gdy kto vczyni/tedy w téy rzeczy ani stroná/ ani Sąd/ nie ma dáléy postępić/áż Appellácyá przez Sedźiégo do którégo áppellowano/ bedźie odprawioná. Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 17. Et Speculo Saxonũ Libro ij, Articulo 12. & Articulo 13.

APpellować od Jednaczów nikt nie może. Speculo Saxonum libro i, Articulo 55. & Libro ij, Articulo 11. Iure Municipali Articulo 11.

O Przekazkach / przez które sye ieden może wyiąć / gdyby ku Prawu nie stanął: iáko Lá- cinnicy zową.

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale Impedimentum / to sye Polskim iezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á Spráwiedliwa / przez którą / gdyby kogo zástálá á záßlá iżby nie mógł dosyć vczynić Sądowemu skazániu: thedy sye tym wymówić może / żeby v Sądu być nie mógł: Naprzód gdyby więźniem był. Niemoc ciężką tákową / przez którąby przydź nie mógł do Sądu. Gdyby też był ná pielgrzymowaniu / żeby mu thego przed tym / pokiby nie

vßedł

vżedł nie powiedźiano/ álbo go zápozwano: te/ dyby ſye thym wymówić nie mógł / gdźieby mu opowiedźiano. Wypráwá Woienna / álbo też wielkié wylanié wód/ żeby przebyć nie mógł: álbo ktoby był w innych źiemiách ná Kupiectwie. A ták tym ſye ieden wymówić może / że o ſzkodę nie przyydźie / gdy iedno thego wedlé Práwá dowiedźie przyśięgą: co ma vczynić / álbo Poſeł/ który ty rzeczy opowieda / álbo on ſam gdy ſye wróci/ od kogo te rzecz opowiedáią. A ná woléy bedźie Powodowéy / to ieſt / tego który żáluie / kogo bedźie chćiał przypuśćić ku przyśiedze/ ieſli Poſłá który opowiedał przyczyne któraż tych / czyli ſámégo onégo czyia rzecz ieſt/ gdy bedźie. A gdźieby tego przyśięga nie dowiodł/ vpádnie w ſwéy rzeczy. Tákże théż Rękoymia że powinien odpowiedźieć/ zá kogo vręczył. Ma też odpowiedźieć / gdźieby która przekażká z tych byłá / gdyż wſżytkę obrone Rękoymia ma mieć/któraby przyſłußáłá temu zákogo vręczył / á któraby ſłußnie z Práwá być miáłá. Speculo Saxonum Libro ij Articulo 7. Et Iure Municipali Articulo 47.

O Jármárkach.

NA Jármárkach wielé sye tego przygadza/ że Poddáné z innégo Práwá sądzą o kożdą rzecz/ o khtórąkolwiek kto żáłuie/ ku krzywdźie nietylko onym któré sądzą á niegdy vćiskáią/ ále téż y ku krzywdźie tym/ pod których źwiérchnośćią są: y przezwali to Jármárcznym práwem/ ći co krzywdę czynią. Gdyż którymkolwiek Miastam Jármárki dawáią/ nie opisuią tegó áby co czynić mieli z krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburskim Práwie nápisano/ w których rzeczach w innym Práwie/ niżli w tym w którym śiedźi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wszákóż/ iż zwyczay téż zá Práwo iest: tedy ten obyczay był záwsze/ y ma być chowan tu v nas w Polszcze/ że nie máią być inne rzeczy sądzoné/ iedno gdyby kto obiecał álbo sye viśćił/ tám ná tym mieyscu gdźie Jármárk/ iżby álbo dług płáćić/ álbo kupią postáwić miał/ á nie vczynił temu dosyć. Tákże téż Rękoymia/ gdyby ręczył zá kogo/ tedy tákże téż może być z nim czyniono/ iáko y z Jstcem/ ál-

bo o iá-

bo o iákiezkolwiek długi álbo wyſthępy / gdyby nie osiádły był / á támby go przyścigniono / tám ſye viścić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w przedawániu / w kupowániu / któreby thám ná Jármárku czynili / gdyby iáka roznicá przyſzłá / thám ſye o tho máią rospráwić. Gdyby też v kogo krádźioną rzecz záſtano / álbo iżby thám iáką fálſzywą kupią przedał / álbo gwałt vczynił / álbo kogo zábił / ránił támże : Tedy z ſtrony wyſtępu może thám być ſądzon. Ale o inné wſzytki rzeczy nie mogą ſądźić chocia ná Jármárku / wedle ſthárádawnego zwyczáiu / który ieſt zá Práwo. Bo iuż by w onym Práwie w którym śiedzą ſprawiedliwośći ſzukáć nie potrzebá / gdyby ſye mieli ſądźić ná Jármárkách o wſzythko : coby był y zły przykład / y wielki vćiſk ludźiom. A też in Iure Municip: artic: 28. in Gloſſa tám wyráżono w których rzeczách khto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby była Pánom tym czyi by poddáni byli : A nie trzebáby iuż thym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć / tám gdźie mieſzkánié máią : gdyż tho Regula Iuris, quòd Actor ſequitur forum rei. Jużby ſye tym gwałćiłá Jurisdycya tych którzy Jmienia máią cum omni Iure & dominio : bo ktoby mógł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſthał tego / od kogoby ſye krzywde mienił mieć / ſpráwiedliwośći ná nim dochodźić /

iużby

iużby nie trzebá spráwiedliwośći ßukáć w onéy Jurisdicyéy gdźie poddány śiedźi. A ták & ex Iure & consuetudine, kożdy tám powinien/ in illa Iurisditione Spráwiedliwośći ßukáć/ gdźie kto ośiadł/ præterquã in istis casibus, iáko sye nápisáło.

O Wielkiérzu.

WLebiscitum / Wielkiérz: który sobie Miástá czynią/ ná thy sye śćiąga/ którzy nań przyzwaláią/ álbo którzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy sye vkaże/ że ták przed thym sądzono/ álbo ij wierzchni Pan potwiérdźi: Tedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią/ á co pod tym Práwem śiedzą. Bo by to miáło sye śćiągáć ná inné/ iużby to był nie Wielkiérz/ ále Práwo: á osoby które nie repræsentuią publicã personã, tedy Práwá stáwić nie mogą. Specu: Sax: libro ij, Articulo 47. Et Iure Municip: Articu: 1. & articulo 22 & articulo 14. & articulo 44,

O Przywi-

O Przywileiach Chyrographiech / y o Rece własney.

Dyby kto Listh ná sye dał / á dowodzonoby nań iego Listem / á onby sye Pieczeci swéy przał: tedy gdy sámothrzeć przyśieże / że tho nie iego Pieczeć iest áni byłá / tedy wolen będźie.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 15.

PRZYwileie thym bywáią trácone: Naprzód / iesliby skrobány był / álbo znácznie co przypisano: álbo iżeby vkázował do innégo pierwßégo Przywileiá / á tegoby piérwßégo nie było: iesliby téż przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu / á czás ten iuż minął. Gdźieby téż dano ná przećiwko

Prawu czyiemu / ktoryby pierwey Prawo miał. Jesliby go też ktho nie vżywał / albo inaczey go vżywał niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum libro i, Articulo 49. A ták Listy gdy ie do Sądu przyniosą/ pilnie máią być ogledowáne. Vt de hoc Speculo Saxonum libro ij, Articulo 42.

O Sługach.

Sługá ktoryby rzeczy Páná swego przedał/przegrał/albo zástáwił: Pan też Práwem v kogo rzeczy są dochodźić y dóydź może. Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby sługá álbo syn/ ktory zá sługę ma być rozumian / w thákiey mierze co vczynili/ tedy Pan powinien dźierżeć. Pierwsza rzecz/ Kiedyby Kupiectwo spráwowáć porucżono / á zwłaszczá gdźieby im Pan Pieczeći zwierzył/ aby iego imieniem spráwowáli: co Sługá w tym vczyni/ powinien Pan dźierżeć. Druga/

gdźieby ty domy / iáko kárczmy ſkąd pożytki idą/ ſprawowáć im poléćił: ieſliby co ſługá w tákich rzeczach vczynił/ przedawáiąc/ álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc / ták iżby oná rzecz należálá á ciągnęłá ſye k temu/ co mu pożuczono: tedy to Pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Sługá vczynił/ coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniędzy ná to pożyczył / áby dług był záplácon / albo ſługam / iżby ich myto záplácono/álbo ié też ſtrawą opátrowano: álbo gdźieby iuż dom vpáść miał / iżby go z onych pożyczánych pieniędzy opráwiono: tedy Pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, articu : 6.

SLugá gdy bez przyczyny od Páná swégo odéydźie/ álbo vćiecze: powinien tylé Pánu záplácić/ zá co go Pan zmówił. A ieſli co przez tym wźiął ná myto / thedy powinien we dwóy naſob to záplácić. Speculo Saxonum libro ij, Arſticulo 31. Et Iure Municipali Articulo 80.

SLugá wolny/ gdźieby o zapłátę Páná swégo poćiągał / ma thego przyśięgą dowiéść. Ale ieſliby Pan ćiągnął ſye do thego/ á dowiéść chćiał / że mu záplácił: Thedy bliżſzy będźie dowiéść niżli ſługá. Speculo Saxonum libro i, Arſticulo 22. Et Iure Municipali Articulo 78.

SLugá viednány / od swégo Páná nie może odydź przed czásem póki nie dosluży / oprócz dwoiéy przyczyny: Albo żeby sye ożenił / gdyż Małżeństwá Swietégo nie ma nikt przekázáć. Druga / gdyby ná sługę przypádłá Opieká khtórych dźieci / ktorymi by sye opiekáć musiał: ábowiém Pánu nie będźie ták wielka szkodá / chocia slugá odéydźie / iákaby byłá dźieciam / gdyby będąc ich Opiekálnikiem / nie doyźrzał ich. A ták kto co czyni czego Práwo dopuszcza / zá to nic nie pokupuie. Speculo Saxonum libro ij, articulo 33.

PAN żadny nie powinien o wine slugi swégo odpowiedáć: oprócz gdyby go obwiniono / twoią wolą / twoią pomocą sye to stało: tedy powinien o to w Práwie odpowiedáć. Iure Municipali Articulo 80.

SA sługę Pan nie powinien wiecéy zápłácić / a gdyby przyszło ná iáką opráwę / tylko ile iego mytá v niego sstawa: oprócz żeby z Páńskiégo roskazánia co vczynił / álbo żeby z Páńskim wiedzeniem to vczynił. Iure Municipali Articulo 80. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 32. Et Libro iij, Articulo 6.

SLugá gdy vmrze / tedy Pan powinien zápłáćić myto iego bliżßym / tho co sługá zásłużył / á co słudze miał dáć / á co zásłużył do czásu śmierći swéy. Tákże téż gdy Pan vmrze / tedy Pothomkowie iego / powinni sługam służbę płáćić: á gdźieby Potomkowie nie ználi sye ktemu / á zápłáćić nie chćieli: tedy przećiw Potomkom bliżßy iuż sługá dowiéść / ná służbę swoię. Iure Municipali Articulo 80.

SLugá rzeczy Páńskich przegráć nie może: Bo gracz iest iáko Zbóycá / bo by mógł innák mieć thego pieniądze z którym gra / iżeby ié mogł wydrzéć álbo vkráść / tedyby nie grał: ále iż tego nie może vczynić / grą tego dostáć chce. V kogo téż fálßywé kostki naydą / ma być karan iáko Złodźiéy. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 6.

O Prokuratorach.

Prokuratorá powinien Sędzia dać / ktoby go nie miał / ktoń prosi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 16.

Prokuratormi nie mogą być / á zwłaszczá w Swieckich rzeczách / ludźie nie spełnego rozumu / lat rostropnych ieszcze nie máiący: Kácérz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiáská. Iure Municipali Articulo 16. Et Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 63. Et Iure Municipali Articulo 42.

Prokurator gdyby go Sędzia dał komu / áby od niego rzecz mówił: wymówić sye z tego nie może. A gdźieby sye wymawiał / bez słusznych przyczyn: tedy go Sędzia słuchać potym nie winien / y może mu zákázáć v swego Sądu mówić. A ty przyczyny są / z których sye słusznie może wymówić: Naprzód / gdyby miał mó-

wić prze-

wić przeciw Pánu swemu: przeciw powinnym á krewnym przyiaciołom: przeciw innym powinien mówić / gdy mu Sedźia każe: álbo gdyby miał záßćié á nieprzyiazń z tym / od kogoby mówić miał / tym sye też słußnie wymowić może. Speculo Saxonum libro 1, Articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 42.

PRokurator / kthóryby co zdrádliwie vczynił / iżby vmyślnie á dobrowolnie ku ßkodzie tego czyieby rzecz spráwował / dał ná sobie zyskáć: álbo théż wiedząc iuż położenié rzeczy / y obrony strony they / czyiéy sye rzeczy spráwować podiął / żeby do strony przeciwney przystháł / y spráwował álbo bronił rzeczy onego / przeciw któremu być miał / ku ßkodźie pierwßego którego rzeczy spráwować sye był podiął: zá tho táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá to być ma. Speculo Saxonum libro 1, Articulo 60.

Then Artykuł/ ácz w Mágdeburskim Práwie nie nápisány iest/ áni k niemu należy:

Ale iż postáwion w Polskim Práwie z słuszných przyczyn/ w róznicy którąby sye mogłá niegdy przydáć/ iákoż y przydawa/ miedzy Slachthą á Mieszczány/ około gwalthów/ á Imowánia Slachty w Mieściech: Tedy áby swowolni álbo opili/ swowoleństwá gwałtów nie czynili w Mieściech/ á tym śmieléy/ gdżieby żadnego karánia o to nie było. Mieszczánié też áby ledá zá przyczyną á vkwápliwośćią ná gárdłá Slácheckié sye nie vspieszáli: ponieważ theż tho bywało/ iż w nocy Ludźie pijáni/ sądźili y karáli ná gárdle Slachte. Thedy áby ná obiedwie stronie było powściągnienié: Slachthá ázeby gwałtów nie czyniłá/ á Mieszczánié też áby sye ná gárdłá ich nie skwapiáli: Tedy ty Artykuły w Polskim Práwie są nápisáné/ ktore sye thu Polskim iezykiem nápisały. Ale iż w małych

Miástecz-

Miásteczkach od swowolnych ludźi / wielkie sye gwałty dźieią / nie tylko ku krzywdźie tym / którym sye gwałt dźieie / ale też y Pánom y Szlachćie / w których Miásteczkach ich poddánym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludźie co nie vmieią áni o tym Práwie wiedzą / boiąc sye karánia / bronić sye nie śmieią. Tedy áby wiedźieli zá iákim gwałtem / możnoby Szlachte imowáć / á co zá gwałt może być rozumiano / iżby sye nie potrzebnie ni nákogo nieskwapiáli: ále też gdźie by im do thego przyczyne dáno / áby gwałtownikà ieli: tylko aby sye we wßytkim wedle Státutu záchowáli. Bo kto co wedle Práwá czyni / tedy o to w pokuty nie wpada / áni o tho karánia záſłuży.

Státut około Gwałtow w Toruniu vczyniony. Roku MDxx.

Iż byłá powstáłá rózność wielka / á szkodliwa w Królestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty / o to / iż Szláchte ná Gwałćie zárázem imowano. My ná ten czás dla walki którąsmy w Prusiéch zábáwieni / dla wiecznégo zrządzenia vstáwićiesmy nic nie mogli: á wszákóż dla pokoiu Poddánych nászych / zá rádą Rad nászych / y wszytkich Posłów Ziemskich vstáwiamy: Iż gdyby który Szláchćic w Mieśćie nászym / y w Miásteczkách Duchownych y Swieckich / poddánych Królestwá nászégo / ná Gwałćie przez Vrząd Mieyski byłby iet: tedy táki Szláchćic ná Gwałćie poimány / ma

być dźier-

być dzierżan ná Rathuszu / Miásta álbo Miásteczká / gdźie go poimaią. A wszákoż Vrząd Mieyski nie ma go sądźić áni karáć / álež zá obwieszczenim á zá żądánim ich / Stárosthá álbo Podstárośći / w którego Stárostwie álbo Vrzędźie Miásto álbo Miásteczko leży / przy tym Sądźie który osádza przeciw themu gwałtownikowi będźie. A gdźie Stárostá álbo Podstárośći náss ná iedne skázń z Vrzędem sye zgodzą: Tedy ten Szlachćic wedle skázániaStárośćiego álbo Podstárośćiego / y Vrzędu Mieyskiego / ma być karan. A ieśliby Stárostá náss álbo Podstárośći / nie mógł sye zgodźić z Vrzędem Mieyskim: tedy ten Szlachćic w poczćiwym więźieniu ma być dzierżan ták długo / áż od Máiestatu nászego Królewskiego / náuke Stárostá y Vrząd Mieyski będźie miał / iáko tákiego poimánego skázáć á skárać máią: á w tym czásie dawność nie póydźie / áni sye ia ten Więźień będzie mógł bronić. A ieśliby w którym Miásteczku álbo w Mieśćie przeciw téy Vchwale wyskąpił / á nie záchował sye: Tedy przez Stárosste nászego / pod którego Jurisdicyą á w Powiećie to Miásto álbo Miásteczko by było / Burmistrz ná ten czás będący z iednym Ráycą máią być poimáni / y máią być ścieći.

Drugi Státut ktemu tez/ wszákże nieco odmieniony. Roku M. D xxvij.

O sye Gwałtów w Mieśćiech álbo w Miásteczkách Królestwá nászégo dotycze: Jesliżeby który Szláchćic Gwałt vczynił/ w Mieśćie álbo y w Miásteczku/ iżby którégo człowieká vbił/ álbo krzywdę gwałthem komu vczynił: Jąć go Mieyski Vrząd może/ ále go áni sądził/ áni ná karánie skázowáć tákiégo/ iedno przy oblicznośći Vrzędu Grockiégo/ nie máią.

Státut Krola Zygmunta Augusta.

W STAtućie Poruńskim/ Roku M. D. xxxviij. Opisano iest dostátecznie/ Jáko sye máią záchowáć Mieszczánié około Szláchty: który we wszem dźierżan być ma. Który Státut vczynion Roku M. D. L.

AIzby omylká nie byłá/ iákiby Gwałth być miał/ o któryby Szláchćic gdyby był poiman/ ná gárdle mógł być karan: Thedy gdyby ná Rynku/ ná Podśieniu/ álbo w domiéch/ Mieyskie ludźie onégo Miástá bił/ ludźi rąbał/ ná dom sye ná kogo dobywał/ álbo théż komory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludźi rozbijáł z ich máietnośći/ mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná dródze tego czynić nie dopuszczą/ áby ktho kogo łupić miał: ále o tho karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: Táki może być be-

ſpiecznie poiman iáko Gwałtownik / y może być przeciw iemu poſtępowano/iáko to w Státucie ſtoi. Ale gdźieby kto Goſpodą ſtał/żeby tám kto do niego przyſzedł / álbo żeby ſkim grał / álbo w Kárczmie pił/ iżby kogo ránił / Nieſzczániną onego Miáſtá/ tym gwałtu nie vczyni/y ná gárdle o to karánia nie záſłuży. Bo to iuż zá gwałt nie może być poczytano/ álе zá zwádę.

JEſt też to poniekąd nie máły gwałt/który ma być rozumian/nie zá iednéy oſoby krzywdę/álе zá wſzytkiego Miáſtá/á zá krzywdę poſpolitą ich: Iż drábiny / któré ku gáſzeniu ogniá/ nágotuią/poſiekę/porąbáią/naczynie w którym wodá ſtoi przed domem / dla gáſzenia ogniá/ tákże: A ſnadźby to mógł kto vmyſlnie czynić / pod bárwą pijáńſtwá/ aby nie było czym gáſić: A ták gdźieby tho notorium było / tedy áczby go póimano / Stároſtá ma rozeznáć / ieſliby o tho gárdło záſłużył / gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedźiono Acz tego w wielkich mieśćiách ná Vlicach nie ſtáwiáią / álе w tych mnieyſzych Miáſteczkach poſpolićie. A gdźieby tego iákim karánim nie ogrodzono/ tedy nádáremno takié przypráwy ku ogniowi gotowáć by ſye miáły.

Ponieważ

Ponieważ thák wielé

potrzebá ieſt Vſtaw czynić/ dla dobré-
go rządu / iáko też dla ſprawiedliwośći : Thedy
gdyż wielé ſye też przygadza/ iż prze nierząd/prze
niedbáłość/ prze zły ſpoſób / Miáſtá/Miáſteczká
częſtokroć pogorywáią / á zwłaſzczá tu v nas w
Polſzcze / iż niemáſz żadnéy ſpráwy około thego/
ſkąd wielé Ludźi ku nędzy przychodźi/ Miáſthá
wobec vbożeią. Tedy gdyż też to ieſt Rzeczypo
ſpolitéy potrzebá/ á nie máłá/aby y ná tym lepſza
ſpráwá byłá: tedy wielka tego potrzebá / áby w
Mieśćiách w Miáſteczkách był ten ſpoſób vczy-
nion/ á iżby to iuż obecnie / zá iedne Vchwałe á
Vſtáwe mocnie dźierżano : áby gdy ogień przyy-
dźie/kożdy wiedźiał co czynić ma/ á iáko ſye ſprá-
wować / áby zá lepſzym rządem / thák częſto tá
ſzkodá nie przychadzálá/ iáko przychadza/á Boże
day nigdy. A ták ſye tu ſpoſób piſze/ ktory ieſli
ſye bedźie ták záchowywał/ tedy zá łáſką Bożą/
zá dobrym rządem á ſpoſobem/áczby kiedy ogień
wyſzedł przygodnie/álbo zá przyczyną złégo czło
wieká/ tedy broniąc ſye temu/máłą ſzkodę ludźie
wezmą : gdyż to ieſt ſtáré á prawdźiwé przyſło-
wié/iż ſtrzeżonéġ P. Bóg ſtrzeże : á ku wſzytkim

rzeczam dał Pan Bog rozum/dał media/iáko w kożdéy rzeczy postępować/ á czynić człowiek maku dobrému swému/ y powinien sye kożdy Nieprzyiaćielowi swému bronić: Tákże też y ogniowi/ który ták wielé szkody czyni/ iáko ieden wielki Nieprzyiaćiel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszędy mogą być/ które sye tu nápisały/ iedno w wielkich Mieśćiech: á wszákoż wedle możności á dostátku/ wszędy sie máią bronić z pilnośćią.

NAprzód/áby była pilna Straż ná Ratuszu/ á owszem w nocy/ skąd może widzieć po wszytkim Mieśćie/ áby gdyby sye ogień vkazał/ áby Sthrożą oznaymił gdzieby gorzało: y máią mieć thám gdzie Straż śiedzi kilko Proporczyków/ áby we dnie kiedyby gorzało/ áby tam Proporzec wystérczył: á ieśliby w nocy/tedy Lámpy iáko zową po Polsku Kágánice/ ma wywieśić/ aby ludzie ták we dnie iáko w nocy/ onym sye znákiem spráwowáli/ kędy gore/ á ku gaszenu ogniá bieżeli.

MIástho álbo Miástheczko/ ma być rospisano wedle wielkośći/ ieśli wietsze/ thedy ná wiecey częśći: kożdéy częśći dáć Superintendentá/ który kożdy ná ten Vrzad ma przyśiądz/ wiárę y pilność: y ma mieć wszytki ná Regestrze/ które pod swoim porucżeństwem bedzie

miał.

miał. A gdźieby sye potym dowiedźiał / iżby kto z iego poruczeństwá ná ten czás gdyby gorzáło / ku ogniu nie bieżał / ma ij Vrzędowi Mieyskiému defferowáć. A iesli sye słusznym świádectwem táki nie wywiedźie / iż był v ogniá / gáśił / ták iáko należáło / gárdło iego ná łásce być ma. A wszákóż gdźieby przy żywoćie ostáwion / ma być iednák winámi karan. Máią też roskázáć z któréy cześći Miástá z czym kto bieżeć ma / iedni z wodą / z śiekiérámi / z osekámi dla odźiéránia domów / áby dodawáli tym co gászą á bronią.

☞ Item, w kożdym domu máią być potrzeby / ku gászeniu ogniá / wody w stągwiách / ná strychu / Wiádrá / Oseki / Drabiny / áby to było pogotowiu wszedy.

¶ Tákże też ná Ratuszu / máią tákié wszytki rzeczy mieć pogotowiu: Iż gdźieby Król Jego Miłość był / Dworzánié / służebnicy ich: Szláchtá / Duchowieństwo / ku gászeniu ogniá / iżby bieżeli á gáśićby chćieli: Ponieważ ći żadnych przypraw do ogniáby nie mieli / áby z Ratuszá potrzebámi ku ogniu kożdégo tákiég opátrzono.

¶ Item, Cieśle / powini bieżeć wszyscy z Linámi y z przypráwámi / któréby k temu potrzebné mieli.

¶ Item, Láźiebnicy / y towárzysze ich / że wszytkich Láźien / áby ku ogniu bieżeli z wiádry / á

iżby dodawáli wody tym co gáßą: áby iedni ná górze domy odbyáli / á drudzy z dołu áby im dodawáli wody / y czegoby potrzebá byłá ku gáßeniu.

☞ Item, Kto beczke wody napierwéy przywieźie ná Plác thám gdźie gorę / máią mu dáć Trzydźieści großy: kto druga przywieźie / Pietnaśćie großy: kto trzecią / Orth. A potym kożda beczke po trzy große / ilé ich przywiozą / áby tym chutliwiéy wodę wieźiono.

☞ Item, Z Rády niektórzy áby ná ten czás byli / ludźi ku bronieniu ogniá áby przywodźili / co może być z náwietßą pilnośćią.

☞ Kwátermicy któryby też swégo Vrzędu ná ten czás nie był pilen / á zániedbawał tego ná co vstáwion / aby był karan.

☞ Item, Gdźieby gorzało / ktoby domu swégo nie chćiał otworzyć / á ludźi puśćić dla gáßenia / ná gárdle ten ma być karan.

☞ Item, Któryby swégo Pomocznika / to iest Kwátermistrzá nie posłuchał / álbo sye nań śiegnął / ná gárdle ma być karan.

☞ Item, W kożdym domu áby ten sposób był áby Gospodarz álbo gospodyni / á zwłaßcza stáry któryby gáśić nie mógł / z osobą álbo ze dwiemá / rzeczy co są w domu poprzątał álbo wynośił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli / á

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku / wielé ich wdomu ku poprzątániu rzeczy ma ostáć / á wielé ich téż ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item, Máią théż mieć Ráyce ná Ratuszu wszytkich Ludzi Regestr w Mieśćie / aby wiedźieli co ich máią zbroynych obrać / á ostáwiáć ná Plácoch / tám gdźieby tego trzeb / á dla téy potrzeby / iáko sye niżéy nápisze.

¶ Item, Dla złych ludźi / którzy dla korzyśći / ogień niegdy zákłádáią / á w ten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynośili / tedy krádną / y tym co noszą wydźiéráią. A gdy będą wiedźieć dobry rząd á sposób / iż będą rozumiéć / iż tym obyczáiem korzyśći mieć nie będą mogli / y owszem karánié: gdźieby tákiégo vłápiono: tedy sye rychléy od złoczyństwá powśćiągną / gdy nie będą mieć korzyśći prze którąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tákowym lupiestwē / Miástá y Miásteczká vbożeią / ták wielé iáko y od ogniá. Abowiē gdy mu dom zgoré / ostátek mu roskrádną: tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyydźie. A gdźieby wżdy rzeczy zostáły / choćiaby dom zgorzał / tedyby łácniéy sye zámóc mógł / gdyby wżdy przy czym został.

☞ A przeto ma iuż mieć Vrząd Mieyski pewny poczet ludźi zbroynych / którzyby czásu ogniá / bądź w Vlicách bądź w Rynku / gdźieby gorzáło: á gdźieby thego potrzebá vkazáłá / áby

tám ſtali/ ktoby rzeczy wynoſił/áby im v ſiebie kłáść to roſkazáli: ktoryby niechćiał/álbo żeby vćiekał/ áby go poimáli / á do wieżienia áby ij poſtáli / ázwłaßczá nieznáiomé: oprócz tych któréby ználi: álbo iżby ſwé rzeczy noſili / żeby w podeżrzeniu nie byli. A gdżieby téż náleżiono potym v kogo/ chociaby téż v obcégo / coby w thenczás zginęło gdy gorzało/ teſli pod támtą Jurisdicyą bedżie v kogo tá rzecz záſtáná/pod támtąż Jurisdicyą v kthórégo táką rzecz záſtáną / máią nań ſprawiedliwośći żedáć/ iáko ná złodźieią.

¶ Aczby téż y gdżie indżie tákié rzeczy záſtáno / tedy żedáć ſprawiedliwośći iáko o złodźieyſtwo: o co ſye kożdy bedżie powinien ſprawowáć iáko o krádżioné rzeczy: A gdżie ſye ſtußnie nie wywiedźie / áby był ná gárdle karan.

¶ Item, Co nie ſłużą/ iáko ié zową po Polſku Hultáie / Żebracy : bo pod tym płaßczem wielé ſye złych ludźi zákrywa / co z inąd przychodzą : á chociá téż tám mießkáią/ nie ſłużą/nie robią/żadnégo obchodu nie máią : y gdy nie ma nic że iuż wßytko przekotruie/ tedy taki rad zápali/ áby ſye zdobył. A przeto tákié gdżieby ſye chowáli / bądź w domiech álbo w piwnicách / áby Goſpodarz kożdégo tákiego / Burmiſtrzowi y Rádźie opowiedźiał: á gdżieby nie opowiedźiał/á Vrząd ſye potym tego dowiedźiał / ma być o tho ſrodze ka-

ran. A

ran. A Vrząd sye ma pilnie wywiadowáć / skąd iest / czym sye obchodźi: bo zobchodu á z życia iego / łácno poznáć robotniká / rzemieślnika / sługę: łácno sye też dowiedźieć o łotrostwie tych / którzy nic nie czynią / iedno pią / gráią: rychléy źle y czynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie y rzędnikom baczenie mieć / á tákiéy inquisicyéy nie zaniedbáwáć á nie zaniechawáć. Á gdźie Vrząd nie czyni tákich rzeczy / które ná ich Vrząd należą / á ku dobrému są / iuż winni są thego wszytkiego złégo / co sye dźieie / gdy niedbałością á nieopátrznością / przyczynę złym rzeczam dawáią.

¶ Item, Który Mieszczánin Sługę Mężczyznę álbo Białągłowę przyymuie / ktoregoby przed thym nie był świádom / ma sye dowiadowáć skąd iest / gdźie służył: tákże też Komorników / Hultáiów / áby sye przypátrowáli czym sye obchodzą / co kożdemu Gospodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć sye / iáko sye kto w iego domu rządźi: Abowiém w Mieściách záwártych / then który chce źle vczynić / który świádom / rychléy y śmieléy ogień záłoży / álbo z naymu / álbo przez swą korzyść / iáko sye to przed tym nápisáło: y trudniéy sye domowego vstrzędz / gdyż obcy á nieświádomy / nie ták tego łácno dowiedźie / áni sye też tego ták śmiele waży / iáko domowy / któréma to łatwie przyydźie / ták we dnie iáko w no-

cy/ vpátrzywszy czás / nie boiąc sye żadnégo podeyźrzenia/ogień záłożyć.

☞ A gdy będą Gospodarze ten Porządek w domiéch swych czynić/ tedy y czeladź ich sámi dla śiebie będą osthrożnieyszy y w domiéch opátrznieyszy / y rychléy powiedzą gdźieby iákiégo człowieká podeyźrzánégo w domu baczyli.

¶ A iż nietylko w ten czás kiedy iuż goré/ ále przed tym máią sye ogniá strzédz / áby prze złé opatrzenié przez ogień ku szkodźie nie przyszli : máią być ná to obráné Osoby / áby ná káżdé Suché dni kominy oględowáli / á tego nie omieszkawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáné. A v kogoby náleźli kominy źle opátrzoné/ álbo sadz pełné / tedy máią go Vrzędowi deferowáć/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobré vstáwy są ku wielkiemu pożytku: ták téż gdźie co nieobácznie á nie rozmyslnie sye postánowi / tedy to wiecéy ku szkodźie á niżli ku pożytku. Gdźie téż to iest iedná vchwałá/ tu ná wiele mieyscách w Polszcze / iż gdźie sye w kominie zápali/tedy day kopę na Ratusz winy:y doświádczona rzecz iest / że wielé rázów tym wielka szkodá od ogniá w Mieśćiéch sye stawáłá/dla tegó/iż tén v kogó sye zápaliło/á zwłaszczá w nocy/ boiąc sye płácenia winy vstáwionéy / tedy chcąc sam zágáśić/y bronić aby nikt nie záwołał/ iż sye

zápaliło:

zápalilo: á ták y on dom zgorzał/y inny przytym: á gdźieby było w czás ludźi ostrzeżono/tedy by byli vgáśić mogli: á przeto nie wten czás tákich win vstáwiáć álbo bráć máią/kiedy wietßa ßkodá á nizli pożytek z tego będźie. Ale ná then czás káráć máią/gdy kogo defferuią/iż złą opátrzność w domu swym około ogniá ma: álbo iżby tego nie vczynił/ iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili/á wiedźieli o tych wßytkich rzeczách/ czego sye máią strzedz/ á iáko ogniá máią bronić: tedy to máią w obec wßytkim ludźiom opowiedźieć/ áby sye żadny niewiádomością nie wymawiał: y nie byłoby źle w Mieyskié Kśięgi to kázáć zápisáć/áby to było zá iedno Plebiscitum/ gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wßytki czásy trzebá.

☞ A gdźie będźie ten rząd á sposób/ ponieważ Pan Bóg gotów ku wßytkiému/gdy sye ludźie o co dobréğ przyczyniáią raczy záwße strzedz bronić á pomágáć/ iż tákié ßkody w Koronie ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie będą: y będźie Pan Bóg obroną tym. Co wßyskko niechay będźie Pánu Bogu ku czći/ku chwale na wieczné czásy.

AMEN.

52